

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Österbottens landskapsstrategi

Landskapsöversikt 2050
Landskapsprogram 2022–2025
Utkast 131221

Innehåll

1	Österbottens framtid i fokus.....	3
1.1	Hållbar utveckling som utgångspunkt	3
1.2	Med i en föränderlig värld	4
2	Österbottens framtidsresurser.....	5
2.1	Landskapets särdrag.....	5
2.2	Centrala förändringsfenomen	7
2.3	Coronapandemins konsekvenser.....	11
3	Hållbart 2050	13
3.1	God livsmiljö	13
3.2	Med invånaren i fokus	15
3.3	Blomstrande regionekonomi.....	16
3.4	Kvantitativa mål	18
4	Med i förändringen 2022–2025.....	19
4.1	Prioritering 1: Resurssmart samhälle	19
4.2	Prioritering 2: Digitalisering ger tillväxt	21
4.3	Prioritering 3: Tillräckligt med kompetent arbetskraft.....	23
4.4	Prioritering 4: Alla ska med	24
4.5	Spetsprojekt 2022–2025.....	26
5	Smart specialisering	29
6	Vi bygger Österbottens framtid tillsammans	33
6.1	Samarbete inom landskapet	33
6.2	Samarbete mellan landskapen och nationellt samarbete	33
6.3	Internationellt samarbete	33
6.4	Finansiering	34
6.5	Uppföljning	35
7	Konsekvensbedömning och miljörapport	36
7.1	Nuläge och särdrag hos miljön i Österbotten	36
7.2	Miljöproblem och miljöutmaningar	41
7.3	Bedömning och uppföljning av landskapsprogrammets miljökonsekvenser	42

Bilaga 1	Landskapsstrategins beredningsprocess
Bilaga 2	Målen i handlingsprogrammet Agenda 2030
Bilaga 3	Läges- och utvecklingsbild för Österbotten
Bilaga 4	Spetsåtgärder i Österbottens trafiksystemplan 2050
Bilaga 5	Landskapsprogrammets miljökonsekvenser

1 Österbottens framtid i fokus

Vår avsikt är att även i fortsättningen vara ett av Finlands lyckligaste och mest framgångsrika landskap. I landskapsstrategin berättar vi hur vi bygger vår framtid – tillsammans.

I landskapsstrategin beskrivs Österbottens framgångsresurser. Hur vi ska agera i en föränderlig värld så att landskapets invånare och miljö mår bra och regionekonomin blomstrar. För att vi tillsammans ska kunna påverka vår framtid måste vi ha en gemensam syn på vart vi är på väg och vad vi vill och kan göra för att säkra en gynnsam framtid för landskapet. Landskapsstrategins huvudsyfte är att utforma en gemensam utvecklingsvilja och utvecklingssyn.

I landskapsstrategin ingår två lagstadgade dokument: landskapsöversikten¹ och landskapsprogrammet². Landskapsöversiktens tidsspann sträcker sig till 2050, och i den anges den eftersträvade utvecklingen i landskapet på lång sikt. Landskapsprogrammet omfattar åren 2022–2025, och där preciseras de långsiktiga målen och hur de ska uppnås.

Eftersom landskapets utveckling är en gemensam fråga som berör alla, bereds landskapsstrategin alltid i samarbete. Även denna gång deltog ett stort antal österbottniska kommuner, statliga myndigheter och regionutvecklingsaktörer samt organisationer, föreningar och invånare i beredningen. Mer information om beredningsprocessen ingår i bilaga 1.

1.1 HÅLLBAR UTVECKLING SOM UTGÅNGSPUNKT

Utgångspunkten för Österbottens landskapsstrategi är att skapa grund för ett ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbart Österbotten. Bakgrunden till de långsiktiga utvecklingsmålen för Österbotten utgörs av handlingsprogrammet Agenda 2030, som innefattar 17 mål (bild 1).

Bild 1 Målen för hållbar utveckling i handlingsprogrammet Agenda 2030

¹ markanvändnings- och bygglagen (132/1999)

² lagen om utveckling av regionerna och genomförande av Europeiska unionens regional- och strukturpolitik (756/2021)

De mål i handlingsprogrammet Agenda 2030 som är viktigast med tanke på regionutvecklingen i Österbotten är angivna i bilaga 2.

I landskapsstrategin beaktas dessutom statsrådets beslut om regionutveckling, enligt vilket prioriteringarna i regionutvecklingen 2020–2023 är

- en begränsning av klimatförändringen och tryggnad av den biologiska mångfalden
- en hållbar samhällsstruktur och fungerande förbindelser
- förnyelse i näringslivet och påskyndande av forsknings- och utvecklings- samt innovationsverksamheten (FoUI)
- kompetens och bildning som en resurs för regionutvecklingen
- en ökning av delaktighet och välfärd samt förebyggande av ojämlikhet.

1.2 MED I EN FÖRÄNDERLIG VÄRLD

För att vi ska nå framgång i en föränderlig värld måste vi kontinuerligt följa och analysera olika processer, trender och svaga signaler. För att vi ska kunna påverka vår framtid måste vi också ha en klar syn på vilket slags landskap vi vill bygga.

Som underlag för landskapsstrategin utförde vi ett omfattande framtidsarbete under vilket vi identifierade och klassificerade olika förändringsfenomen och trender. Vi har samlat resultaten av framtidsarbetet på vår webbplats, adress <https://www.obotnia.fi/regionutveckling-och-finansiering/prognostisering-och-framtidsarbete/>.

Med tanke på utvecklingen i Österbotten identifierade vi följande centrala fenomen:

- Klimatförändring, överkonsumtion av resurser och utarmning av naturen
- Digitalisering
- Demografisk förändring, urbanisering och globala migrationsströmmar
- Ökande ojämlikhet, splittring i samhället, förändringar i arbete, demokratiutmaningar

I landskapsstrategin beskriver vi hur dessa förändringsfenomen påverkar utvecklingen i Österbotten samt med vilka målsättningar vi försöker svara på förändringsfenomenens konsekvenser.

2 Österbottens framtidsresurser

Österbotten är med flera olika mått mätt ett av Finlands mest framgångsrika landskap. Det gäller att sköta om framgångsresurserna så att vi också i fortsättningen kan producera välfärd för landskapet och hela Finland.

2.1 LANDSKAPETS SÄRDRAG

Österbotten är ett landskap med cirka 176 000 invånare vid Finlands västkust. Här finns två starka stadsregioner kring Vasa och Jakobstad. I södra delen av landskapet är de viktigaste centren Kristinestad, Kaskö och Närpes. De attraktiva regioncentren omges av livskraftiga byar och det finns inte mycket glesbygd.

Nedan beskrivs Österbottens styrkor och utmaningar. En mer heltäckande läges- och utvecklingsbild jämte statistiskt material ingår i bilaga 3.

Styrkor

Österbotten är ett industrilandskap vars industri med högt förädlingsvärde spelar en viktig roll för hela landets välfärd. I landskapet verkar ett betydande energiteknikkuster, som förutom ledande internationella företag omfattar ett stort antal SME-företag. Klustrets storföretag är globala aktörer, vilkas energibesparande teknik utnyttjas i hela världen. Dessutom håller ett viktigt batteriindustrikluster på att växa fram i landskapet. Österbottens livskraft är emellertid inte beroende av bara ett kluster, utan en mångsidig näringsstruktur och företagstradition har alltid varit en viktig framgångsfaktor. I landskapet finns många SME-företag och startup-företag som bedriver export och siktar direkt på den internationella marknaden.

Speciellt för Österbotten är det nära samarbetet mellan företag, högskolor och den offentliga sektorn, som redan länge utvecklats systematiskt. Österbottens innovationsekosystem är i stor utsträckning företagsledda och baserar sig mera på praktiskt orienterad än på vetenskapsorienterad innovativ verksamhet. Företagens innovationer utgår ofta från kundernas behov. Särskilt de stora företagen i Vasaregionen satsar mycket på innovativ verksamhet.

Den viktigaste resursen för ett livskraftigt näringsliv är kompetent arbetskraft. De sju högskoleenheterna i landskapet erbjuder mångsidiga utbildningsmöjligheter och lockar unga människor till landskapet.

Invånarnas välmående och sysselsättningsgrad i Österbotten hör till toppen i Finland. Invånarna är socialt aktiva, vilket syns i form av ett livligt förenings- och kulturliv. Samverkan skapar nätverk och förtroende, dvs. ett socialt kapital som är starkt i Österbotten. Österbotten erbjuder trivsamma och trygga livsmiljöer samt bra och förmånligt boende. Korta arbetsresor från bostadsorten till arbete och service är verklighet för de flesta österbottningar.

Förutsättningar för ett gott liv finns fortfarande i alla delar av landskapet. Trots att bosättningen så småningom har koncentrerats till städer och landsbygdstätorter, är den österbottniska landsbygden fortfarande livskraftig. Näringslivet på den österbottniska landsbygden bygger på två spjutspetsar: vid sidan av mångsidiga gårdar finns specialiserade mikrokuster. Bland

annat livsmedels-, välfärds- och kreativa områden erbjuder nya affärsmöjligheter på landsbygden.

Naturen i Österbotten är ren och en mångsidig källa till rekreation. Naturen är mångfaldig och dess mest representativa delar har tagits med i riksomfattande skyddsprogram som godkänts av statsrådet. Det nationellt och internationellt viktiga naturområdet Kvarkens skärgård utsågs av Unesco till ett världsarvsområde år 2006.

Österbottens styrkor

- Diversifierad näringsstruktur och nya branscher, som batterikluster
- Internationell industri med hög förädlingsgrad och energiteknologisk kompetens
- Företagstradition
- Ett nära samarbete mellan företag, högskolor och den offentliga sektorn
- Brett utbud av utbildningsmöjligheter
- Låg arbetslöshet och hög sysselsättning
- Lång erfarenhet av arbetskraftsinvandring
- Invånarnas hälsa på toppnivå i Finland
- Socialt aktiv befolkning
- Dynamiskt förenings- och kulturliv
- Kulturell mångfald och internationell atmosfär
- Internationellt samarbete och välfungerande förbindelse till Umeå
- Rikt kulturarv
- Unik skärgård och vackert världsarv
- Livskraftiga stadsregioner och byar
- Trygg och trivsamt livsmiljö
- Högklassigt och förmånligt boende
- Korta resor till arbete och ärenden
- Täckande trafiknät
- Ren natur med stor mångfald

Utmaningar

En av de största utmaningarna i Österbotten är befolkningsstrukturen. Försörjningskvoten försvagas och befolkning i arbetsför ålder försvinner till de stora centra i södra Finland och Sverige. Detta betyder brist på kompetent arbetskraft samtidigt som befolkningens behov av service ökar. Invandringen har i någon mån underlättat situationen. En utmaning är att många nyinflyttade integreras och sysselsätts långsamt. Det hårdare attitydklimatet i samhället mot inflyttade försämrar situationen ytterligare.

Med tanke på tillgången till kompetent arbetskraft är det viktigt att landskapets utbildningssystem producerar tillräckligt med proffs med rätt kompetens för arbetslivet. Österbotten står fortfarande inför utmaningar när det gäller både tillräckligt med utbildningsplatser och matchningen mellan utbildning och arbetslivets krav.

En utmaning för näringslivet i Österbotten är särskilt SME-företagens tillväxt och innovativa verksamhet. Trots det mångsidiga näringslivet betraktas relativt få företag som tillväxtföretag. Många SME-företags affärsverksamhet är mycket beroende av ett eller två storföretag. Man eftersträvar inte nödvändigtvis tillväxt genom ett bredare kundunderlag eller internationell-

isering trots att det skulle finnas potential. Många SME-företag bedriver inte heller innovativ verksamhet eller utnyttjar ny teknik och digitalisering i någon större skala.

Det är tämligen lätt att nå Österbotten via landsväg och järnväg, med flyg och båt, men infrastrukturen har inte utvecklats i samma takt som näringslivets behov, förändringarna i markanvändningen och trafikökningen. I nuläget begränsar den otillräckliga finansieringen av trafiksystemet de österbottniska företagens tillväxt och konkurrenskraft.

Befolkningens välmående hotas i Österbotten mest av utanförskap och allt större skillnader i välfärd och hälsa. Trots att befolkningen i Österbotten i snitt mår bra, är skillnaderna i välfärd mellan olika befolkningsgrupper och individer betydande och löper risk att bli ännu större. Utslagning och ojämlikhet ökar som en följd av sociala och mentala problem.

Trots mål och åtgärder är statusen för en betydande del av landskapets ytvatten fortfarande nöjaktig, försvarlig eller svag. I Österbotten finns det mycket s.k. sura sulfatjordar, ur vilka surhet och metaller urlakas i vattendragen och orsakar omfattande skador. Många älvar och deras deltaområden är skadade, vilket påverkar till exempel fiskerihushållningen. De återkommande översvämningarna orsakar stor materiell skada. Riskerna för översvämningar ökar ytterligare i och med klimatförändringen.

Utmaningar i Österbotten

- Försörjningskvoten försvagas
- Arbetsför befolkning försvinner till södra Finland och Sverige
- För många nyutexaminerade och internationella studenter flyttar från landskapet
- Nyinflyttade integreras och sysselsätts långsamt
- Landskapet har rätt få tillväxtföretag
- FUI-satsningarna koncentreras till stora företag och till Vasaregionen
- Affärsverksamheten i många SME-företag är beroende av storföretagen
- Många SME-företag bedriver inte innovativ verksamhet eller utnyttjar ny teknik och digitalisering i någon större skala
- Matchningen mellan utbildning och arbetslivets behov är inte tillräckligt bra
- Otillräcklig finansiering av trafiksystemet begränsar tillväxten och konkurrenskraften
- Skillnaderna i hälsa och välfärd ökar bland befolkningen
- För många unga, personer med utländsk bakgrund, låg utbildning eller nedsatt arbetsförmåga marginaliseras
- Attitydklimatet i samhället blir allt hårdare
- Kommunernas ekonomiska situation håller på att försvagas och deras roll förändras på grund av vårdreformen
- Samhällsstrukturen är mycket splittrad
- Sura sulfatjordar försurar vattnen
- Återkommande översvämningar orsakar skador

2.2 CENTRALA FÖRÄNDRINGSFENOMEN

Ekologisk hållbarhetskris

Det har redan länge varnats för en ekologisk hållbarhetskris, dvs. klimatförändringen, minskad biologisk mångfald samt överkonsumtion av resurser. Det har anförts att de följande 10 åren är avgörande för att ta itu med hållbarhetsproblemen. Det brådskar alltså med att bygga upp ett nytt, ekologiskt hållbart samhälle.

Klimatförändringen avser den globala uppvärmning som beror på att mängden växthusgaser från mänsklig aktivitet ökar kraftigt i atmosfären. Uppvärmningen medför att polarisar smälter och havsnivån höjs. Vissa regioner drabbas oftare av stormar och skyfall medan andra drabbas av extrema värmeböljor och torka. Det internationella samfundet har beslutat att försöka begränsa uppvärmningen av klimatet till 1,5 grader, vilket kräver att utsläppen av växthusgaser snabbt börjar minska globalt. Finlands mål är att vara koldioxidneutralt år 2035 och koldioxidnegativt snart därefter.

Om alla konsumerade lika mycket som finländarna skulle vi behöva nästan fyra jordklot. **Överkonsumtion av resurser** betyder att vi konsumerar mera än vad som är hållbart inom jordklotets gränser. Exempelvis många råvaror som behövs inom industrin och byggandet minskar så att tillgången på dem försvåras och anskaffningskostnaderna stiger. Mängden avfall fortsätter att öka. Cirkulär ekonomi erbjuder lösningar för materialåtervinning och minskade avfallsmängder.

Biologisk mångfald betyder en brokighet av arter och organismsamhällen på jorden samt ärftlig variation inom arterna. Mångfald är på sätt och viss naturens motståndskraft. Den hjälper naturen att anpassa sig till föränderliga förhållanden, såsom klimatförändringen och sjukdomar. Utarmning av naturen försämrar naturens förmåga att producera ekosystemtjänster som är livsviktiga för alla. I Finland är var nionde organismart hotad och av de knappt 400 naturtyperna har ungefär hälften bedömts vara hotade. Finlands mål är att stoppa utarmningen av naturen före 2030.

Ekologisk hållbarhetskris i Österbotten

Klimatförändringen påverkar Österbotten på flera sätt. Österbotten är låglänt, så oftare återkommande översvämningar är ett av de största problemen. Eventuella översvämningar i havet påverkar alla näringar i landskapet, och oftare återkommande säsongöversvämningar orsakar problem framför allt på låglänta marker. Vid byggande måste man förutom översvämningar i havet beakta översvämningar i vattendrag, översvämningar till följd av isdammar och dagvattenöversvämningar. Dessutom är vissa vattendrag känsliga för kravisöversvämningar. När höst- och vinterstormar blir vanligare kan kraftiga vindar orsaka stora skador på byggnader och trädbestånd. För lantbruket innebär extrema väderfenomen och översvämningar en betydande risk. Vattnens status riskerar att försämrats ytterligare. Globalt kan vidsträckta områden bli omöjliga att leva i, vilket gör att klimatflyktingar ökar andelen befolkning med utländsk bakgrund och befolkningens mångfald också i Österbotten.

I Österbotten finns det betydande risker för den biologiska mångfalden och vattendragen. Många av skärgårdens kustnaturtyper är klassificerade som hotade. Den biologiska mångfalden och ekosystemens funktion hotas särskilt när livsmiljöer försvinner och splittras, vattendrag eutrofieras och klimatet snabbt förändras. Exempelvis muddringar och dikningar försämrar dessutom kustnaturens mångfald och naturens ekosystemtjänster.

Å andra sidan skapar den s.k. gröna omställningen till utsläppsfria och energieffektiva lösningar stora möjligheter för näringslivet i Österbotten. På världsmarknaden behövs det allt mera utsläppsminskande lösningar, vilket erbjuder affärsverksamhet för de internationella energiteknikföretagen i Österbotten. Dessutom håller ett betydande batteriindustrikuster på att utvecklas i Österbotten. Bland annat övergången till förnybar energi, den längre vegetationsperioden,

det ökade intresset för närproducerad mat samt närturism, boende på flera orter och det ökade distansarbetet skapar möjligheter på landsbygden.

Dämpandet av och anpassningen till klimatförändringen samt övergången till cirkulär ekonomi förändrar radikalt invånarnas livsstil och tillvägagångssätt inom alla samhällssektorer. Förändringen berör alla och de socioekonomiska konsekvenserna av förändringen fördelas inte jämnt.

Digitalisering

Digitaliseringen förändrar tillvägagångssätten, samhällsstrukturerna och allas vardag snabbt. Tekniken effektiviserar verksamheten och underlättar livet, men marginaliserar också människor som inte hänger med i utvecklingen. Också cybersäkerhetens betydelse ökar när samhället blir allt mera beroende av digitala lösningar.

Digitalisering och nya tekniker – **industri 4.0** – påskyndar största delen av den framtida utvecklingen och tillväxten. Människor, maskiner och processer kopplas samman, vilket skapar helt nya affärsmöjligheter och affärsrisker. Förändringen kräver nya sätt att förhålla sig till tillverkning och värdeskapande.

Stordata eller big data är data som genereras av olika digitala system och tjänster. Vanligen handlar det om extremt stora datamängder som ansamlas i snabb takt, är ostrukturerade och av varierande kvalitet. Stordata kan anses vara en av de viktigaste nutida råvarorna som kan utnyttjas i exempelvis marknadsföring, övervakning av föremåls livscykel och som ett stöd i affärsverksamhet. De allt vanligare **AI-applikationerna** ökar möjligheterna att utnyttja stordata.

Plattformsekonomi har växt fram som en följd av utvecklingen av internet och har snabbt blivit ett sätt att organisera affärsverksamhet, speciellt för snabbt skalbara tjänstekoncept. På nya tjänsteplattformar produceras, förmedlas och konsumeras immateriella tjänster, som inte slits ut genom användning och som användarna själva bidrar till att förbättra.

Till följd av digitaliseringen har **cybersäkerheten** blivit en utmaning i hela samhället. Cyberattacker kan riktas mot såväl känsliga data som vilken som helst grundläggande funktion som är kritisk för samhället, såsom vattentjänster eller energinät. Digitaliseringen leder också till **digital marginalisering**, eftersom alla inte kan, vill, förmår eller vågar använda ny teknik.

Digitalisering i Österbotten

Digitaliseringen utkristalliseras som en av de största utmaningarna i den österbottniska omvärlden. Den har kopplingar till all verksamhet genom att den förändrar levnads- och tillvägagångssätten samt branschfältet. För att ta vara på möjligheterna förutsätts kunskaper, en fördomsfri inställning och mod.

Under de senaste decennierna har konsumenttjänsterna digitaliserats och flyttat ut på nätet där de är tillgängliga i hela världen, vilket ställer ännu större krav på fortsatt förnyelse, innovationer och utveckling av verksamheten. Inom industrin är högre automatiseringsgrad och mer omfattande tillämpning av robotik åter en nödvändig förutsättning för att behålla produktion samt produktions-, produktutvecklings- och slutproduktkompetens i landskapet. Dessutom växer tjänsteproduktionen med koppling till tillverkningsindustrin till följd av digitaliseringen. Digi-

taliseringen erbjuder också stora möjligheter till energi- och resurseffektivitet när automatiserings- och optimerings- samt smarta lösningar utvecklas. Dessutom erbjuder digitaliseringen, den nya tekniken och data verktyg med vilkas hjälp det nuvarande transportsystemet kan förbättras.

Ur landsbygdens synvinkel är digitaliseringen framför allt en möjlighet. Distansarbete, distansstudier, distansservice och nya mobilitets- och transporttjänster ger människorna större frihet att välja bostadsort. Intelligent lantbruk effektiviserar gårdarnas verksamhet.

Digitaliseringen innebär en stor möjlighet när det gäller att förnya den offentliga sektorn även i Österbotten. Med hjälp av digitalisering och artificiell intelligens (AI) är det möjligt att förbättra den offentliga servicens kvalitet och kostnadseffektivitet samtidigt. AI och hälsoteknik möjliggör nya verksamhetsmodeller och servicekoncept samt effektivare kunskapsledning.

När digitaliseringen framskrider framhävs betydelsens av snabba nätförbindelser och befolkningens digitala kompetens. Snabba nätförbindelser måste finnas tillgängliga i hela landskapet. Digital kompetens behövs såväl i arbetslivet som när man anlitar service. Invånarnas mediekunnighet är viktig när vilseledande information sprids och hybridpåverkan ökar.

Demografisk förändring

Åldrande befolkning minskar den tillgängliga arbetskraften och ökar behovet av social- och hälsovårdstjänster. I nuläget har drygt en fjärdedel av finländarna fyllt 65 år, och år 2050 utgör den ålderskategorin hälften av den vuxna befolkningen. Den snabbast växande ålderskategorin i Finland är de som fyllt 90 år. Födelsefallen sjunker och befolkningen i arbetsför ålder minskar.

Människorna flyttar till städer, något som syns tydligt även i Finland. **Urbanisering** betyder både att städernas invånarantal ökar och att invånarnas livsstil och näringsstrukturen blir mer urbaniserad. Ekonomisk verksamhet, utbildning och innovationer koncentreras till städerna och leder till högre produktivitet och ökat välbefinnande.

Globala flyttningsrörelser ökar till följd av arbetslivets förändring, urbaniseringen, konflikter och den ekologiska hållbarhetskrisen. Också invandringen till Finland kan öka.

Demografisk förändring i Österbotten

Befolkningen i arbetsför ålder minskar i Österbotten, så konkurrensen om kompetent arbetskraft ökar och arbetskraftsbrist förekommer i flera branscher. Urbaniseringen riskerar att öka utflyttningsöverskottet i Österbotten ytterligare, eftersom befolkningsökningen förutspås främst koncentreras till södra Finlands centra i fortsättningen. Flyttningsrörelsen från utlandet åter balanserar befolkningsutvecklingen i Österbotten och ökar befolkningens mångfald. När befolkningens mångfald ökar blir det allt viktigare att se till att olika motsatskonstellationer inte rubbar stabiliteten i samhället.

Antalet äldre ökar och antalet barn minskar, vilket förändrar behovet av service till exempel inom social- och hälsovården och utbildningen. De äldres behov av service ökar drastiskt, medan behovet av utbildningstjänster minskar när de yngre åldersklasserna krymper.

Växande ojämlikhet

De globala förändringstrenderna på arbetsmarknaden och i ekonomin återspeglas också i ojämlikhet mellan befolkningsgrupper. Globalt sett koncentreras välståndet till allt färre. Det är också möjligt att arbetsmarknaden polariseras i välavlönade specialister och lågavlönade servicearbetare och arbetstagare.

På grund av **förändringar i arbete och utkomst** blir arbetet och anställningsförhållandena mer mångformiga, vilket förutsätter ändringar i till exempel lagstiftning och socialskydd. Arbetet blir mindre tids- och platsbundet och i utbildningen betonas kontinuerligt lärande. I och med automation minskar det utförande arbetet.

Utbildningsnivån höjs och kunskap som produktionsfaktor blir viktigare. Det föränderliga arbetslivet och samhället förutsätter **ständig utveckling av kompetens**. Betydelsen av att lära sig nytt, kreativitet, uppfatta helheter och färdigheter ökar. Det förekommer förändringstryck på strukturer för utveckling av kompetens och praxis.

Samhället håller på att delas upp och det finns inte längre någon gemensam värdegrund. Olika åsikter och intressen ger upphov till grupperingar som är oberoende av rum. Motsättningar ökar och människor börjar dela upp sig själva och andra i olika inbillade grupper utifrån värderingar, boendeort eller politisk inriktning, men även till exempel utifrån konsumtionsval eller livsstil. Sociala medier skapar snabbt rörelser som driver en viss fråga.

Om människorna upplever att de **traditionella demokratiska metoderna** inte är tillräckliga, kan frustationen över samhället öka och man kan till och med ifrågasätta demokratins grunder. Sämre framtidsutsikter och de sociala mediernas polariserande effekt har lyft fram populismen som betonar motsättningen mellan eliten och folket. Falsk information ökar och målet för opinionsbildning är allt oftare att skapa förvirring och osämja. Det måste gå att skapa nya, konstruktiva modeller för deltagande och växelverkan.

Med **den offentliga ekonomins hållbarhet** avses balans mellan de offentliga inkomsterna och utgifterna på lång sikt. Om de offentliga utgifterna är större än inkomsterna växer den offentliga skulden. Underskottet i de offentliga finanserna kan korrigeras genom skattehöjningar och utgiftsnedskärningar men också genom att förnya den offentliga servicen.

Växande ojämlikhet i Österbotten

I Österbotten mår befolkningen i genomsnitt bra, men skillnaderna i välfärd håller på att öka. Alltför många unga, personer med utländsk bakgrund, lågutbildade och partiellt arbetsföra hamnar i samhällets periferi. Det offentliga servicesystemet utsätts för tryck när servicebehovet ökar och kommunernas ekonomiska situation försämras. Förtroendet för demokratin och den offentliga förvaltningen riskerar att försämrats och attitydklimatet i samhället att bli hårdare. Betydelsen av digital kompetens och medieläskunnighet framhävs.

2.3 CORONAPANDEMINS KONSEKVENSER

Coronapandemin har orsakat stora ekonomiska konsekvenser i hela Finland. Pandemins direkta konsekvenser drabbade särskilt servicebranschen och de kreativa branscherna. Också marknaden för företag inom primärproduktionen krympte under pandemin. Däremot klarade

industrin krisen bättre än förutspått. Hösten 2021 var de allmänna konjunkturutsikterna redan positiva.

I nationell jämförelse klarade Österbotten sig tämligen bra ur krisen. Antalet arbetslösa arbetsökande ökade kraftigt i början av pandemin våren 2020. Antalet arbetslösa var som högst i juni 2020, varefter antalet sjönk på nytt. I augusti 2021 var arbetslösheten redan nere på samma nivå som före pandemin. I stället för arbetslöshet har det blivit brist på kompetent arbetskraft, och situationen har inte lättat helt och hållet ens under pandemin.

För den offentliga ekonomin har skötseln av coronapandemin inneburit stora kostnader, som har berott på bland annat ökade social- och hälsovårdsutgifter, arbetslöshet samt stöd och ersättningar som beviljats olika branscher. Coronapandemins sociala effekter är stora, till exempel därför att servicen försämrats samt isoleringen och ensamheten ökat. De mentala problemen har ökat. En särskilt oroande utvecklingsgång när det gäller barn och unga är att inlärningsskillnaderna har ökat och ojämlikheten accentuerats. Det är möjligt att pandemins negativa sociala effekter syns länge, bland annat i form av ökade välfärdsskillnader och mentala problem.

Coronapandemin förutspås förändra arbetslivet permanent. Exempelvis distansarbete kommer att vara klart vanligare i fortsättningen än före pandemin. När distansarbete och boende på flera orter blir vanligare skapar det nya möjligheter till boende och arbete särskilt på landsbygden. Coronapandemin kan också inverka på till exempel företagets beslut om var produktionen ska förläggas så att produktionen flyttas närmare marknaden. Det gäller att se om den regionala ekonomins resiliens, dvs. förmåga att klara av förändringar, för att Österbotten också i fortsättningen ska klara av kris- och undantagssituationer så bra som möjligt. Också hälso- och sjukvården måste dra lärdomar av coronapandemin och utnyttja erfarenheterna när man förbereder sig på framtida pandemier.

3 Hållbart 2050

Vi bygger Österbotten till ett spetsområde för hållbar utveckling med bra livsmiljö, invånarna i centrum och ett blomstrande näringsliv.

Bakgrunden till de långsiktiga målen för utvecklingen i Österbotten (bild 2) utgörs i tillämpliga delar av målen för hållbar utveckling i handlingsprogrammet Agenda 2030 (bilaga 2). Landskapsstrategins mål är att skapa grund för ett ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbart Österbotten.

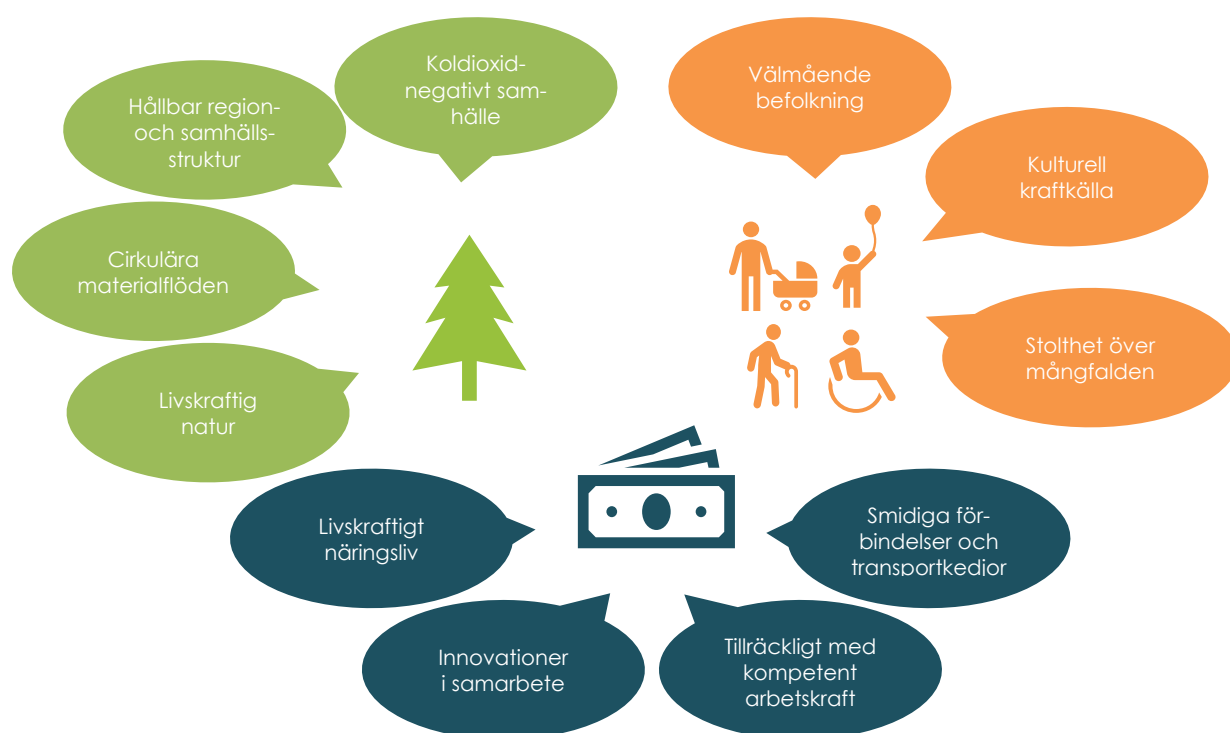

Bild 2 Mål för utvecklingen i Österbotten 2050

3.1 GOD LIVSMILJÖ

Målbild 2050:

Österbotten går i spetsen för hållbar utveckling, och att bromsa upp klimatförändringen och värna om den rena miljön anses vara vars och ens skyldighet och en stor möjlighet. Österbotten är som samhälle koldioxidnegativt. Landskapet har en flerkärnig region- och samhällsstruktur som följer principen om hållbar utveckling samt en ren miljö med stor mångfald.

De mål för 2050 som hänför sig till livsmiljön presenteras i tabell 1. Finlands nationella mål är att vara koldioxidneutralt 2035 och koldioxidnegativt snart därefter. I Österbotten förbinder vi oss till det nationella målet. Vi uppnår ett koldioxidnegativt samhälle genom att övergå till ut-

släppsfria energiformer, förbättra energieffektiviteten, utveckla region- och samhällsstrukturen och transportsystemet samt utöka kolsänkorna. Nya klimatsmarta innovationer spelar en nyckelroll. På landsbygden är det viktigt att minska utsläppen från lantbruket, men samtidigt måste det vara lönsamt att producera livsmedel. Eftersom klimatförändringen inte kan stoppas helt och hållet, måste man satsa på anpassningen till den vid sidan av åtgärder för att dämpa den.

Tabell 1 God livsmiljö – Mål för utvecklingen i Österbotten 2050

Mål 2050 – God livsmiljö	
Koldioxidnegativt samhälle – Österbotten är som samhälle koldioxidnegativt och energin produceras utsläppsfritt	- Energisystemet bygger på förnybar energi samt decentraliserade och smarta energilösningar. - Man har förberett sig på försörjningsberedskapsrisker i anslutning till energiomställningen med mångsidiga energikällor och bränslen, pålitlig och decentraliserad energiproduktion samt funktionssäkra överförings- och distributionssystem. - Produktionen och samhället är energieffektivt och det totala behovet av energi har minskat. - Trafiksystemet är koldioxidneutralt och har en välutvecklad energi- och materialeffektivitet. - Inom livsmedelssystemet beaktas stävjandet av klimatförändringen och anpassningen till den, så att livsmedelsproduktionen och livsmedelsförsörjningen är tryggad. - I företagen och högskolorna skapas ständigt innovationer till stöd för ett koldioxidsnålt samhälle.
Hållbar region- och samhällsstruktur – Österbotten är ett klimatsmart landskap	- Regionstrukturens funktioner är sammankopplade på ett hållbart sätt. - Regionstrukturen är mångsidig och samhällsstrukturen är hållbart enhetlig. - Grönstrukturen är enhetlig och det finns tillräckligt med kolsänkor. - Region- och samhällsstrukturen tillrättalägger för en hållbar mobilitet och rättar sig efter mobilitetsbehoven. - Region- och samhällsstrukturen främjar stävjandet av klimatförändringen och anpassningen till den.
Cirkulära materialflöden – Cirkulär ekonomi som grund för verksamheten	- Principerna för cirkulär ekonomi följs inom alla sektorer. - Användningen av naturresurser har minskat med hjälp av den cirkulära ekonomin. - Lösningar som utvecklats i företag och högskolor för återvinning, delning och förlängd livscykel för produkter är i allmänt bruk.
Livskraftig natur – Sund livsmiljö	- Utarmningen av naturen har stoppats och naturens mångfald tryggats. - Ytvatten, havsvatten, grundvatten och luftkvalitet har en god status. - Naturresurser används på ett ansvarsfullt sätt. - Det finns en beredskap för de risker som klimatförändringen medför, som översvämningar och extremväder.

När det gäller utvecklingen av region- och samhällsstrukturen är våra viktigaste mål mångsidighet och hållbarhet. Vid sidan av ekologisk hållbarhet är det viktigt att beakta även

ekonomisk och social hållbarhet, såsom behoven av boende för människor i olika åldrar samt förebyggande av segregation.

Övergången till cirkulär ekonomi är en stor systemförändring, som kräver ett heltäckande hållbarhetstänkande. Tillvägagångssätten för hållbar utveckling måste etableras inom olika samhällssektorer. Grunden för allt utgörs av miljömedvetna medborgare som i sitt arbete och övriga liv träffar val som är förenliga med en hållbar utveckling. För företagens del förutsätter övergången till cirkulär ekonomi förändringar i tänkesättet samt kompetens och förståelse för hur cirkulär ekonomi förbättrar kostnadseffektiviteten och skapar ett mervärde för marknadsföringen.

För att trygga biologisk mångfald behövs hela samhällets insats. Naturresurserna måste användas hållbart och värdefulla naturtyper och hotade arter skyddas. När det gäller vatten är vårt mål att vattendragen ska uppnå god status och att säkerställa att vi fortsättningsvis har bra grundvatten. Det är skäl att satsa mera på hanteringen av översvämningrisker, eftersom översvämningriskerna ökar när klimatiförändringen framskrider.

3.2 MED INVÅNAREN I FOKUS

Målbild 2050:

Invånarna i Österbotten mår bra, är jämställda och likvärdiga. Skillnaderna i välfärd är små. Samhörigheten i landskapet är stark och man gör gärna saker tillsammans. I en tolerant atmosfär där mångfald värdesätts kan alla leva ett tryggt och bra liv.

Vårt mål är att invånarna mår bra, är jämställda och likvärdiga. Vi når målet genom att satsa systematiskt på att främja välfärd, jämställdhet och likabehandling inom alla samhällssektorer. Målen för 2050 presenteras i tabell 2.

En förutsättning för att nå målen är att servicen fungerar i vardagen och är tillgänglig för alla invånare. När befolkningen blir äldre och de offentliga resurserna krymper behöver vi nya lösningar för att producera social- och hälsovårdstjänster. Vid sidan av strukturella reformer bör vi utveckla nya metoder och tillvägagångssätt. Utveckling av ändamålsenlig och kostnadseffektiv service förutsätter nära samarbete mellan experter och brukare.

Individens erfarenhet av att hen kan påverka sina egna livsvillkor och samhällsutvecklingen är en viktig delfaktor i välfärden. Det finns ett nära samband mellan välfärd och delaktighet. Det är viktigt att alla invånare i Österbotten har möjlighet till meningsfulla aktiviteter och delaktighet via arbete, studier eller annan verksamhet samt goda möjligheter att påverka den offentliga servicen och förvaltningen.

Motion, kultur och andra hobbyer har en positiv inverkan på invånarnas välfärd och hälsa. Samverkan, deltagande i gemensamma aktiviteter samt samarbete mellan olika språk- och befolkningsgrupper i landskapet ökar känslan av samhörighet och delaktighet samt förtroendet. Därför värnar vi om det traditionellt aktiva kultur- och föreningslivet i Österbotten samt goda hobbymöjligheter också under kommande år.

Tabell 2 Med invånaren i fokus – Mål för utvecklingen i Österbotten 2050

Mål 2050 – Med invånaren i fokus	
Välmående befolkning – Invånarna i Österbotten mår bra, är jämställda och likvärdiga	• Invånarna tryggas möjligheter till ett bra liv oavsett boendeort, kön, ålder, etnisk bakgrund, språk, övertygelse, funktionsnedsättning, hälsotillstånd eller sexuell läggning. • Skillnaderna i välfärd är små. • De vardagliga tjänsterna är tillgängliga för alla som närservice eller bra distans- eller mobiltjänster på flera språk. • Samhälls- och grönstrukturen samt trafiksystemet är ändamålsenliga för olika användar- och befolkningsgrupper. • Invånarna har möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling och en bra utkomst. • Invånarna har goda möjligheter till meningsfull sysselsättning och en upplevelse av inkludering, styrkegivande naturupplevelser samt en mångsidig motions-, kultur- och annan hobbyverksamhet.
Kulturell kraftkälla – Det karaktäristiska kulturlivet i Österbotten står sig i en internationell jämförelse och lockar kulturturister	• I Österbotten finns det både starka aktörer som satsar på kulturell kärnverksamhet och en mångsidig gräsrots- och projektverksamhet. • Aktörerna inom det starka kulturfältet har goda verksamhetsbetingelser. • Invånarna har möjlighet att ta del av ett professionellt kulturutbud inom på rimligt avstånd från sitt hem. • Man är medveten om kulturmiljöernas, kulturarvets och kulturlivets betydelse som viktiga attraktionsfaktorer och kulturturismen blomstrar. • Kulturtjänsterna är planmässigt integrerade i social- och hälsovårdstjänsterna för att främja hälsa och välfärd. • De kreativa branscherna är en betydande källa till sysselsättning.
Stolthet över mångfalden – Invånarna i Österbotten är stolta över den kulturella mångfalden i landskapet och det både syns och hörs att man gärna gör saker tillsammans	• Den ömsesidiga förståelsen mellan befolkningsgrupperna är stark och fördomsfri. • En persons etniska bakgrund påverkar inte hens sysselsättningsmöjligheter eller annan delaktighet i samhället.

3.3 BLOMSTRANDE REGIONEKONOMI

Målbild 2050:

Det mångsidiga näringslivet blomstrar i alla delar av landskapet. Framgången garanteras av forskning och utbildning som motsvarar näringslivets behov, en stark samarbets- och företagarkultur samt en utmärkt tillgänglighet.

De mål som hänför sig till regionekonomin presenteras i tabell 3. Målet är att se till att vi också i fortsättningen har ett mångsidigt näringsliv i hela landskapet. Mångsidighet ökar regionekonomin resiliens, dvs. minskar ekonomins sårbarhet vid omställningar. I praktiken betyder detta

att företagens bransch- och storleksstruktur är mångsidig, att de växer och internationaliseras samt att det råder en entreprenörmässig attityd. Hållbar utveckling är i en nyckelposition, eftersom en hållbar affärsverksamhet i framtiden förutsätter hållbara tillvägagångssätt.

Tabell 3 Blomstrande regioneкономи – Mål för utvecklingen i Österbotten 2050

Mål 2050 – Blomstrande regioneкономи	
Mångsidigt näringsliv – I Österbotten finns det flera globalt verksamma kluster inom hållbar industri samt en mångfald av företag i olika storlek inom olika branscher	• Globalt aktiva spjutspetsföretag finns inom flera sektorer. • Internationellt konkurrenskraftiga tillväxtföretag bildas kontinuerligt. • Det är lätt att bli företagare och utvecklingen av verksamheten stöds.
Innovationer i samarbete – FoU-utgifternas andel av bruttonationalprodukten är över 5 % och företagen skapar produkt- och tjänstinnovationer	• Det finns innovationsekosystem med förnyelseförmåga och bra nätverk inom flera olika branscher. • Företag av olika storlek är tätt anknutna till innovationsekosystemen. • Forskningen och utvecklingen i högskolorna svarar mot näringslivets behov.
Tillräckligt med kompetent arbetskraft – Antalet sysselsatta i Österbotten har ökat minst med 10 % och regionen lockar den mest kvalificerade arbetskraften	• Sysselsättningsgraden är minst 80 procent. • Landskapet lockar kompetent arbetskraft från både Finland och utlandet. • Utbildningssystemet håller hög kvalitet och svarar mot arbetslivets behov.
Smidiga förbindelser och transportkedjor – Det innovativa trafiksystemet är ett stöd för Österbottens internationella konkurrenskraft	• Ett täckande och effektivt trafikledssystem tillrättalägger för företagsverksamhet inom hela landskapets område. • Servicenivån på exportföretagens transportkedjor är bland de bästa i Finland. • Konkurrenskraftiga internationella och nationella persontrafikförbindelser har säkerställts. • Förbindelserna mellan olika centra är snabba och smidiga. • Innovativa trafiktjänster på landsbygden och i städerna underlättar mobiliteten för alla. • Trafiksystemet reagerar effektivt på förändringar i mobilitets- och transportbehov.

Näringslivets förnyelse förutsätter högklassig innovativ verksamhet. Det är särskilt viktigt att utveckla SME-företagens produkter, tjänster och processer, eftersom Österbotten behöver internationellt konkurrenskraftiga tillväxtföretag vars affärsverksamhet inte är beroende av bara en kund. Högskolornas främsta roll inom landskapets innovationssystem är att bedriva forskning som betjänar näringslivet i området. Detta förutsätter ett välfungerande samarbete mellan högskolor och företag.

Kompetensens och kunskapens betydelse som produktionsfaktor framhävs ytterligare i fortsättningen. Kompetent arbetskraft är en central resurs för näringslivet som det under kommande år kommer att råda brist på, när befolkningen i arbetsför ålder minskar. Vi säkerställer tillgången på kompetent arbetskraft genom att främja landskapets dragningskraft och förmåga att hålla kvar arbetskraft, genom att höja befolkningens kompetensnivå samt genom att se till sysselsättningen förblir hög.

Ett fungerande transportsystem är ett livsvillkor för näringslivet. Förutom förbindelser inom landet behöver exportindustrin goda förbindelser direkt till utlandet. Alla invånares möjligheter att enkelt ta sig från en plats till en annan måste tryggas.

3.4 KVANTITATIVA MÅL

Enligt Statistikcentralens befolkningsprognos kommer befolkningen i Österbotten att minska med cirka 2 000 invånare före 2030 och med cirka 6 000 invånare före 2040. En befolkningsutveckling enligt prognosen gör det dock inte möjligt för näringslivet i Österbotten att växa och utvecklas och tryggar inte ett tillräckligt antal arbetstagare för att producera behövliga social- och hälsovårdstjänster.

Vårt mål för 2040 är cirka 10 000 nya arbetstillfällen (tabell 4). I Vasaregionen håller det på att byggas upp ett batteriindustrikluster av nationell betydelse, som jämte multiplikatoreffekter på lång sikt förutspås ge upphov till cirka 8 400 nya arbetstillfällen i regionen. Industrins snabba tillväxt i Jakobstadsregionen förutspås dessutom fortsätta under 2020-talet. Dessutom uppkommer nya arbetsplatser inom privata tjänster samt social- och hälsovårdstjänster särskilt under 2030-talet till följd av att ekonomin allmänt blir mera tjänstedominerad och av att befolkningen blir äldre.

För att trygga den behövliga mängden arbetskraft är vårt mål att **Österbotten 2040 har minst 187 500 invånare, att sysselsättningsgraden är minst 80 procent och att nettopendlingen till landskapet har fördubblats**. För att nå målet förutsätts att det inhemska utflyttningsöverskottet halveras, att den arbetsrelaterade invandringen ökar klart, att sysselsättningen främjas i alla åldersgrupper samt att arbetskraftens rörlighet och förutsättningarna för distansarbete förbättras.

Tabell 4 Österbottens mål för befolkning och arbetstillfällen

	2019/2020	2025	2030	2035	2040
Folkmängd	175 816	177 600	180 500	183 900	187 500
Nettoflyttning (personer/år)	-83	400	700	800	900
Arbetsstillfällen	78 711	79 800	83 000	86 200	88 900
Arbetskraft (inkl. pendling)	84 400	85 300	88 000	91 000	94 400
Sysselsättningsgrad	73,8	78	79	80	80

4 Med i förändringen 2022–2025

Under de följande fyra åren koncentrerar vi oss på ekologisk återuppbyggnad, att utnyttja digitaliseringen, att trygga tillgången på kompetent arbetskraft samt att bekämpa ojämlikhet.

Åren 2022–2025 är prioriteringarna i regionutvecklingsarbetet resurssmart samhälle, digitalisering ger tillväxt, tillräckligt med kompetent arbetskraft och alla ska med (bild 3).

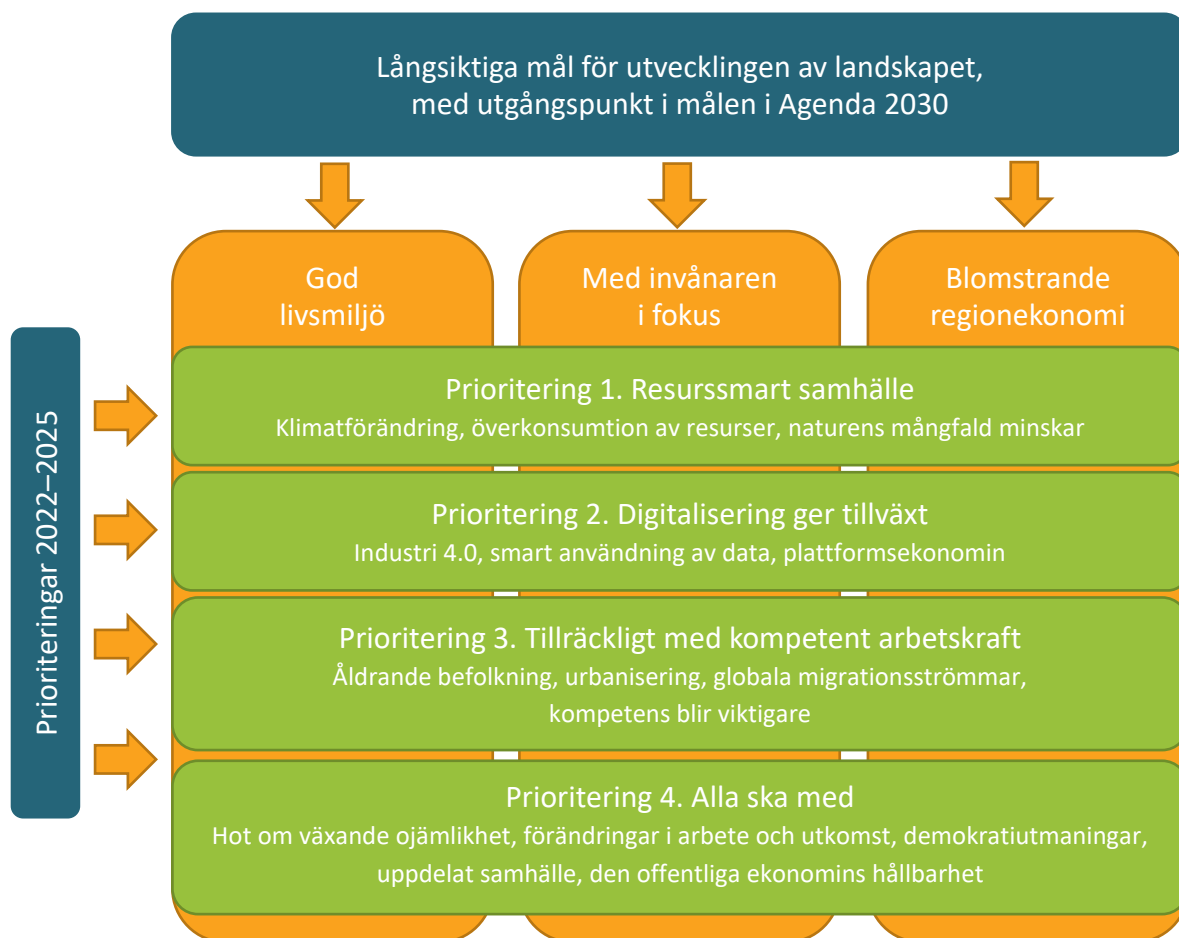

Bild 3 Prioriteringar för landskapsutvecklingen 2022–2025

4.1 PRIORITERING 1: RESURSSMART SAMHÄLLE

De förändringsfenomen som ligger bakom prioriteringen är **klimatförändringen, överkonsumtionen av resurser samt den försämrade biologiska mångfalden**. På kort sikt är förändringsfenomenens inverkan i Österbotten liten, men på lång sikt stor. Arbetet för att kontrollera och dämpa inverkan av dessa förändringsfenomen måste inledas redan i dag.

Under arbetet med landskapsstrategin identifierade vi sex utmaningar för utvecklingen i anslutning till de ovannämnda förändringsfenomenen 2022–2025:

- Att bygga ett hållbart energisystem

- Att övergå till cirkulär ekonomi
- Att bygga en samhällsstruktur och ett trafiksystem som är hållbara
- Att skapa klimatsmarta innovationer och affärsmodeller
- Att främja en klimatsmart primärproduktion
- Att stoppa utarmningen av naturen och förbättra vattenstatusen

Målen i anslutning till utmaningarna för utvecklingen 2022–2025 presenteras i tabell 5.

Tabell 5 Resurssmart samhälle – Utmaningar för utvecklingen och mål 2022–2025

Utmaning för utvecklingen	Mål för 2022–2025	Uppföljning
Att bygga ett hållbart energisystem	- Ökad produktion och konsumtion av förnybar energi. - Ökad energieffektivitet i produktion och samhällen.	Energiförbrukningen Andelen förnybar energi Utsläppen av växthusgaser
Omställningen till cirkulär ekonomi	- Hållbara och lönsamma modeller för cirkulär ekonomi blir vanligare inom olika sektorer och branscher. - Fler innovationer inom cirkulär ekonomi.	Mängden kommunalt avfall Återvinningsgraden för kommunalt avfall
Att bygga en samhällsstruktur och ett trafiksystem som är hållbara	- Stads-, kommun- och byacentra förenhetligas på ett hållbart sätt. - Grönområdesstrukturen blir mer enhetlig. - Bättre koordinering mellan markanvändning och trafik. - Utsläppen av växthusgaser från trafiken minskar.	Bosättningen i tätorts- och glesbygdsområden Enhetliga grönområden Utsläppen av växthusgaser från trafiken Färdsättens fördelning
Att främja klimatsmarta innovationer och affärsmodeller	- Ökat samarbete mellan företag, högskolor och den offentliga sektorn för att skapa klimatsmarta lösningar. - Fler klimatsmarta innovationer och affärsmodeller inom olika sektorer och branscher i städer och på landsbygden.	Resultaten av enkäten om smart specialisering Gemensamma FoU-pilotförsök och -utvecklingsplattformar
Att främja en klimatsmart primärproduktion	- Utsläppen av växthusgaser från lantbruket minskar. - Jord- och skogsbrukets kolsänkor växer. - Lantbruket anpassas bättre till klimatförändringen. - Användningen av närproducerade livsmedel ökar.	Lantbrukets utsläpp av växthusgaser Kolsänkornas utveckling
Att stoppa utarmningen av naturen och förbättra vattenstatusen	- Tryggandet av naturens mångfald beaktas allt bättre i all verksamhet. - Förbättrad ekologisk vattenstatus. - Hållbar användning av grundvatten. - Bättre översvämningsskydd.	Arternas hotutveckling Yt- och grundvattnets ekologiska status Kväve- och fosforbelastningen på vattendragen från industrin och samhällena. Översvämningsskadorna

Målet är att Österbotten ska vara ett koldioxidnegativt samhälle 2050. Trots att man de senaste åren i allt högre grad har övergått till förnybara energikällor inom energiproduktionen i Öster-

botten, förutsätts det fortfarande betydande satsningar på förnybar energiproduktion, decentraliserade och smarta energilösningar samt energibesparingar och energieffektivitet för att nå målet.

I Österbotten befinner vi oss fortfarande i initialfasen när det gäller att bygga upp en cirkulär ekonomi. Även själva begreppet är fortfarande relativt okänt bland företagare och konsumenter, och man kan nödvändigtvis inte beräkna fördelarna med cirkulär ekonomi eller utnyttja dem i marknadsföringen. Således är det centralt att utöka förståelsen och kompetensen i anslutning till cirkulär ekonomi under de närmaste åren. Vi behöver goda exempel på den cirkulära ekonomins roll för att öka kostnadseffektiviteten och utveckla marknadsföringen.

I utvecklingen av samhällsstrukturen strävar vi efter att stads-, kommun- och byacentra ska bli enhetligare på ett hållbart sätt, att det ska bildas mer enhetliga grönområden och att utsläppen av växthusgaser från trafiken ska minska. Vi samordnar planeringen av markanvändningen och trafiken. Vi stödjer landsbygdens livskraft genom att främja verksamhetsförutsättningarna för primärproduktionen och det övriga näringslivet, servicens tillgänglighet samt förutsättningarna för distansarbete.

För att stoppa utarmningen av naturen förutsätts det att den biologiska mångfalden och riskerna i anslutning till den beaktas i verksamhet som förändrar naturen och i användningen av naturresurser. I Österbotten strävar vi efter att använda naturresurserna ekoeffektivt och så att vi minimerar de skadliga miljökonsekvenserna. Vi tar hänsyn till naturens särdrag i planläggning och annan planering av markanvändningen, och vi skyddar värdefulla naturtyper och hotade arter.

En förbättrad status för vattendrag och kustvatten förutsätter både förebyggande åtgärder och restaurering samt samarbete mellan olika aktörer. Vårt mål är att minska belastningen på vattendragen från jord- och skogsbruket samt samhällena.

4.2 PRIORITERING 2: DIGITALISERING GER TILLVÄXT

De förändringsfenomen som ligger bakom tyngdpunkten är **den fjärde industriella revolutionen, smart användning av data samt den växande plattforms- och delningsekonomin**. Digitaliseringen förändrar tillvägagångssätten inom alla samhällssektorer radikalt nu och i framtiden. De österbottniska företagen och andra aktörer måste ha god beredskap att utnyttja de möjligheter som digitaliseringen för med sig i sin verksamhet.

Under arbetet med landskapsstrategin identifierade vi i samband med ovannämnda förändringsfenomen fem utmaningar för utvecklingen 2022–2025:

- Att ta i bruk digitala lösningar och ny teknik i företag
- Att utveckla brukarvänliga digitala tjänster och ta dem i bruk inom olika sektorer
- Att utveckla och ta i bruk lösningar för smart trafik.
- Att bygga snabba nätförbindelser som omfattar hela landskapet
- Att stärka cybersäkerheten

De mål som hänförs till utmaningarna för utvecklingen 2022–2025 presenteras i tabell 6.

Tabell 6 Digitalisering ger tillväxt – Utmaningar för utvecklingen och mål 2022–2025

Utmaning för utvecklingen	Mål för 2022–2025	Uppföljning
Att ta i bruk digitala lösningar och ny teknik i företag	- Mikroföretag och små och medelstora företag (SME) blir bättre på att ta i bruk ny teknik och digitala lösningar. - Ökat samarbete mellan företag och bättre beredskap för helhetsleveranser. - Ökad konkurrenskraft internationellt för företag.	Resultaten av enkäten om smart specialisering
Att utveckla brukarvänliga digitala tjänster och ta dem i bruk inom olika sektorer	- Mer utveckling av lösningar för plattforms- och delningsekonomin och ibruktagande av dessa lösningar. - Ökat utnyttjande av artificiell intelligens och stordata. - Utbudet av öppen data ökar.	Resultaten av enkäten om smart specialisering Öppen offentlig data
Utveckling och ibruktagande av lösningar för smart trafik	- Förbättrad servicenivå på rese- och transportkedjorna. - Miljövänligare, smidigare och säkrare trafik.	Den totala restiden inom resekedjan Utsläppen av växthusgaser från trafiken
Att bygga upp snabba nätförbindelser som omfattar hela landskapet	- De viktigaste samhällsfunktionerna (skolor, bibliotek m.fl.) har tillgång till dataförbindelser på gigabit-nivå. - Alla hushåll i Österbotten har tillgång till en dataförbindelse på minst 100 Mbit/s. - Alla större tätorter och vägtrafikstråk har ett täckande 5G-nät.	Det snabba telekommunikationsnätets täckning (optisk fiber och 5G)
Stärkande av cybersäkerheten	- Man har förberett sig på cyberhot inom alla samhällssektorer. - Organisationer och invånare har uppdaterad cybersäkerhetskompetens.	Nivån på beredskapen mot cyberhot

Att utnyttja de möjligheter som digitaliseringen skapar är en av de största utmaningarna för företagen i Österbotten under de kommande åren. Till följd av digitaliseringen och nya tekniker förändras logiken för värdeskapande avsevärt. I SME-företagen har utmaningarna att göra inte bara med ibruktagandet av nya tekniker utan också med förmågan att skapa nya rutiner och arbetsmetoder. En annan utmaning är att skapa nya verksamhetsmodeller genom att kombinera nuvarande kompetens och nya tekniker.

Att höja automatiseringsgraden och tillämpa robotik i större utsträckning inom produktionen är nödvändiga förutsättningar för att hålla kvar produktion samt produktutvecklings- och slutproduktkompetens i landskapet. När det gäller artificiell intelligens och stordata behöver de österbottniska företagen mera kunskap om tillämpningsområdena för artificiell intelligens, automatiska mätanordningar samt hantering, analys och visualisering av data. Digitala lösningar skapar också möjligheter till en helt ny slags företagsverksamhet som bildar internationella nätverk till exempel inom produktion och distribution av immateriella produkter och tjänster. Genom intelligenta lantbrukslösningar kan vi åter främja en mer resurssmart, koldioxidsnål, miljösparande och samtidigt också ekonomiskt mer lönsam primärproduktion i Österbotten.

Målet för utvecklingen av smart trafik är att svara på utmaningar som har att göra med trafik-utsläpp, trafiksäkerhet eller smidigheten i trafiken med hjälp av teknik. Med hjälp av smarta lösningar är det också möjligt att förbättra servicenivån på rese- och transportkedjorna.

Ett snabbt och heltäckande telekommunikationsnät är en absolut förutsättning för digitaliseringen. Vårt mål är att alla invånare, företag och sammanslutningar i landskapet ska ha tillgång till snabba dataförbindelser. För att målen ska nås i praktiken förutsätts att det optiska fibernätet utvidgas till hela landskapet. Vi strävar efter att förbättra cybersäkerheten inom alla samhällssektorer.

4.3 PRIORITERING 3: TILLRÄCKLIGT MED KOMPETENT ARBETSKRAFT

De förändringsfenomen som ligger bakom prioriteringen hänför sig till förändringen i befolkningsstrukturen – **den åldrande befolkningen, urbaniseringen, globala flyttningsrörelser samt kompetensens accentuerade betydelse**. Befolkningen i arbetsför ålder har minskat i Österbotten sedan 2010 och enligt Statistikcentralens prognos fortsätter den att minska åtminstone till 2040. Samtidigt ökar antalet äldre. Den andel av befolkningen som har utländsk bakgrund ökar, och nettoflyttningen från utlandet är den enda delfaktorn i befolkningsförändringen som utvecklas positivt. Arbetslivet kräver kontinuerligt högre kompetens av arbetstagarna.

Under arbetet med landskapsstrategin identifierade vi i samband med de ovannämnda förändringsfenomenen två utmaningar för utvecklingen 2022–2025:

- Att öka utbudet av arbetskraft
- Att höja arbetskraftens kompetens

De mål som hänför sig till utmaningarna för utvecklingen 2022–2025 presenteras i tabell 7.

Tabell 7 Tillräckligt med kompetent arbetskraft – Utmaningar för utvecklingen och mål 2022–2025

Utmaning för utvecklingen	Mål för 2022–2025	Uppföljning
Att öka utbudet av arbetskraft	- Sysselsättningsgraden är minst 78 procent. - Minskat utflyttningsöverskott inom landet. - Mer utbildnings- och arbetsrelaterad invandring. - Indelningen av utbildning och arbetsliv enligt kön eller etnisk bakgrund minskar. - Förbättrad extern och intern tillgänglighet i Österbotten. - Bättre förutsättningar för distansarbete.	Sysselsättningsgraden Den inhemska nettoflyttningen Nettomigrationen Könsfördelningen bland de sysselsatta enligt bransch Den totala restiden inom resekedjan Andelen som utför distansarbete
Att höja arbetskraftens kompetens och produktivitet	- Bättre möjligheter till kontinuerlig inläring och fortbildning. - Ett utbildningsutbud som motsvarar behoven i arbetslivet. - Arbetskraftens produktivitet förbättras.	Antalet nybörjarplatser inom branscher som lider av arbetskraftsbrist Arbetskraftens produktivitet

Kompetent arbetskraft är en viktig resurs för regionekonomin, som det har rått brist på i Österbotten till och med under coronapandemin. När den undantagssituation som pandemin orsakat försvinner förutspås arbetskraftsbristen förvärras ytterligare. Byggandet av batteriindustriklustret i Vasa kommer dessutom att kräva mycket ny arbetskraft till området. Tillgången på kompetent arbetskraft är ett problem särskilt inom industrin och social- och hälsovården. Problemet förvärras av att landskapet hela tiden förlorar befolkning i arbetsför ålder särskilt till de stora centra i södra Finland och Sverige.

I Österbotten försöker vi främja tillgången på kompetent arbetskraft genom att förbättra landskapets dragningskraft och förmåga att hålla kvar arbetskraft samt genom att höja sysselsättningsgraden. Vi kan förbättra dragningskraften och förmågan att hålla kvar arbetskraft genom att utveckla och föra fram arbets-, boende- och fritidsmöjligheterna samt kulturarvet och naturtjänsterna i landskapet. Utveckling av turismen stödjer också en stärkt image. För att stärka dragningskraften strävar vi efter att förbättra kvaliteten på och tillgången till service på bägge inhemska språken samt på engelska. Utvecklingen av sysselsättningsens ekosystem spelar en central roll för att höja sysselsättningsgraden i Österbotten. Dessutom främjar vi på alla sätt utbildnings- och arbetsrelaterad invandring. Vi strävar efter att främja pendling genom att utveckla landskapets externa och interna tillgänglighet liksom förutsättningarna för distansarbete.

För att trygga ett gott kompetensunderlag måste landskapet ha tillräckligt med mångsidiga utbildningsplatser i både yrkes- och högskolor och särskilt inom branscher som betjänar landskapets näringar. Utöver de kvantitativa målen är det viktigt att utbildningsinnehållen motsvarar arbetslivets krav. Genom att minska utbildningens och arbetskarriärernas indelning enligt kön och etnisk bakgrund kan vi också öka tillgången på arbetskraft i olika branscher. Vi kan förbättra arbetskraftens produktivitet bland annat genom att utveckla och utnyttja ny teknik och digitala lösningar som automatiserar produktions- och serviceprocesserna.

4.4 PRIORITERING 4: ALLA SKA MED

De förändringsfenomen som ligger bakom prioriteringen hänför sig till den ökade ojämlikheten. **Förändringar i arbete och utkomst, demokratiutmaningar, uppdelat samhälle och problem inom den offentliga ekonomin** utmanar samhället också i Österbotten.

Under arbetet med landskapsstrategin identifierade vi i samband med ovannämnda förändringsfenomen tre utmaningar för utvecklingen 2022–2025:

- Att förebygga välfärds- och hälsoskillnader
- Att stärka invånarnas jämlikhet och delaktighet
- Att stärka gemenskapen och den ömsesidiga förståelsen mellan befolkningsgrupper

De mål som hänför sig till utmaningarna för utvecklingen 2022–2025 presenteras i tabell 8.

Tabell 8 Alla ska med – Utmaningar för utvecklingen och mål 2022–2025

Utmaning för utvecklingen	Mål för 2022–2025	Uppföljning
Att förebygga välfärds- och hälso-skillnader	- Det offentliga servicenätet består av en för alla lättillgänglig och flerspråkig kombination av när-, mobil- och distanstjänster som bildar obrutna servicekedjor och -helheter. - Mer användning av förutseende, förebyggande, rehabiliterande, kundcentrerade och mångprofessionella arbetsgrepp inom social- och hälsovården. - Det offentliga servicesystemet använder sig aktivt av den sakkunskap som organisationerna och de andra privata serviceproducenterna besitter. - Kulturvälfärden har integrerats i välfärdstjänsternas strukturer. - Att utnyttja naturens styrkegivande inverkan som en del av välfärdstjänsterna stärks (bl.a. så kallad Green Care och Blue Care).	Tillgången på social- och hälsovårdstjänster och tjänsternas tillgänglighet Andelen som upplever sig ha en god livskvalitet Utsattheten
Att stärka invånarnas jämlikhet och delaktighet	- Alla unga fås ut i arbetslivet, skola eller rehabilitering. - Fler svårt sysselsatta personer kommer i arbete, utbildning eller rehabiliterande verksamhet. - Invånarna med utländsk bakgrund blir mer delaktiga i samhället. - De digitala tjänster som erbjuds invånarna blir lättare att använda samtidigt som tillgången och tillgängligheten till dem förbättras. - Invånarnas digitala kunskaper stärks. - Trafikförbindelserna blir smidigare och säkrare i hela landskapet. - Bättre möjligheter för invånare och kunder att delta i och påverka de offentliga tjänsterna och förvaltningen. - Ökat samarbete mellan organisationer och den offentliga sektorn. - Bättre tillgång till kultur-, motions-, och naturtjänster.	Arbetslöshets- och sysselsättningsgraden Antalet unga arbetslösa Antalet långtidsarbetslösa Arbetslöshetsgraden bland invandrare Andelen 20–24-åringar med högst examen på grundstadiet Antalet delaktighetsplaner i kommunerna och välfärdsområdet Antalet råd som främjar delaktighet i kommunerna och välfärdsområdet
Att stärka gemenskapen och den ömsesidiga förståelsen mellan befolkningsgrupper	- Mer och mångsidigare organiserad och fri medborgarverksamhet. - Mer umgänge mellan befolkningsgrupperna. - Inflyttare känner sig välkomna i regionen.	Utvecklingen av rasistiska attityder Antalet rasistbrott

Trots att befolkningen i Österbotten i genomsnitt mår bra och jämfört med hela landet bättre än genomsnittet, finns det skillnader i välfärd mellan olika befolkningsgrupper och individer som hotar att växa. För att förhindra att välfärdsskillnaderna ökar är det av största vikt att det

finns lättillgängliga social- och hälsovårdstjänster för alla och att det satsas på förebyggande arbete.

Arbete är en av de viktigaste faktorerna som främjar befolkningens välmående och förebygger marginalisering. Särskilt skadlig är ungas arbetslöshet, eftersom en arbetslös ung person som stannar hemma riskerar att hamna i samhällets periferi resten av sitt liv. Därför är vårt mål att få alla unga med i arbetsliv, studier eller rehabilitering. Det är också skäl att fortfarande satsa på sysselsättning av långtidsarbetslösa och partiellt arbetsföra.

För att befolkningen med utländsk bakgrund ska må bra och med tanke på regionekonomin är det viktigt att vi identifierar och undanröjer faktorer som fördröjer och försvårar integreringen. Det är bra att uppmuntra befolkningen med utländsk bakgrund att aktivt delta i samhället och stödja människor på ett helhetsbetonat sätt i vardagens frågor.

För att bekämpa marginalisering och isolering är det viktigt att alla har möjlighet och enkelt kan delta i aktiviteter som är viktiga för en själv. Ett aktivt förenings- och kulturliv är en bra grund, men vi behöver också nya verksamhetsmodeller och tillvägagångssätt för att sänka tröskeln för deltagande. För att trygga demokratins legitimitet och kvaliteten på offentlig service behöver vi nya metoder för påverkan och deltagande och bör utnyttja de nuvarande strukturerna mer systematiskt.

Digitaliseringen framskrider och servicen flyttas till nätet i snabb takt. Digitaliseringen av tjänster får ändå inte leda till att en del av befolkningen blir utan den service som den behöver. Vi behöver snabba dataförbindelser och brukarvänliga digitala tjänster och bör utveckla de digitala färdigheterna i olika befolkningsgrupper. Vid sidan av digitala tjänster bör det fortfarande tillhandahållas även personlig service.

4.5 SPETSPROJEKT 2022–2025

Nedan presenteras de viktigaste utvecklingshelheterna som förutsätter finansiering eller andra åtgärder från staten eller andra nationella aktörer. Enligt behov tas under programperioden konkreta förslag ur utvecklingshelheterna upp till förhandling med ministerierna i regionutvecklingsdiskussioner som ingår i den nya lagstiftningen om utvecklingen av regionerna.

Förverkligande av de viktigaste trafik- och logistikprojekten

I bilaga 4 presenteras landskapets viktigaste trafik- och logistikprojekt. Kostnadsberäkningarna för flera av projekten är tillsvidare mycket grova eftersom de är i ett tidigt skede av planeringen. För landskapets utveckling är det viktigt att projekten genomförs enligt den föreslagna tidtabellen.

GigaVasa – Bygget av ett batterikluster

Vasa har stärkt sin ställning som spetsområde för batteriindustrin i Finland genom att underteckna intentionsavtal om byggande av en battericellfabrik och en katodmaterialfabrik i Vasa. Vårt mål är att komplettera batterivärdekedjan i Finland så att i Finland byggs världens grönaste batteriekosystem som en del av det nordiska batteriklustret. För att nå målet krävs satsningar på batteriindustrins verksamhetsförutsättningar, såsom utveckling av infrastruktur, logistikkedjor, forsknings- och utvecklingssamarbete och utbildning. En viktig förutsättning för att bygga batteriklustret är att tillgången på kompetent arbetskraft tryggas.

Energiteknologi och systemlösningar för förnybar energi

En betydande del av marknaden för förnybara energilösningar kommer att utgöras av investeringar i systemlösningar. Det här skapar behov av forsknings- och utvecklingsverksamhet på systemnivå för att möjliggöra utvecklingen av större helheter och lösningar som klarar sig i en global konkurrens. I en central roll är samarbete mellan företag och konsortier som också involverar offentlig forskning och utveckling. Pågående initiativ för att utveckla framtidens systemlösningar för förnybar energi har inletts framgångsrikt i Österbotten, exempelvis EnergiaSAMPO och H-Flex-E.

För att ytterligare stödja företagens utveckling och försäljning av nya energilösningar och SME-företagens övergång från komponentleveranser till systemleveranser behöver Österbotten betydande offentliga satsningar på flera regionala demonstrations- och livinglab-miljöer. Regionala miljöer som erbjuder test, verifierings- och piloteringsmöjligheter för såväl företag som högskolor i en autentisk kontext är viktiga för att skapa mera och nya former av innovations-samarbete mellan företag och kunskapsutbyte mellan olika aktörer. Dessutom gör miljöerna det möjligt att utveckla nya tekniker och påskynda utvecklingsarbetet samt stärker ibruktagande och kommersialisering av forskningsresultaten. Miljöerna spelar också en viktig roll vid utveckling och forskning som gäller sociotekniska resilienta energisystem, varvid inte bara teknisk forskning utan också samhälls- och handelsvetenskaper kopplas till energitransiteringsfenomenet. På detta sätt kan vi göra Österbotten och Finland till ledande aktörer för en hållbar utveckling.

Säkerställande av tillgången på kompetent arbetskraft

Arbetslöshets- och sysselsättningssiffrorna i Österbotten är bland de bästa i landet. Tillgången på kompetent arbetskraft är i nuläget det största hindret för tillväxt i Österbotten. Ungefär 55 procent av företagen lider av brist på arbetskraft och uppger att det är ett hinder för tillväxt. De största kompetensbehoven och flaskhalsarna i Österbotten finns inom ICT-sektorn, social- och hälsovården, byggbranschen, maskin- och metallindustrin samt inom elektronik- och elindustrin.

För att trygga tillgången på kompetent arbetskraft behövs åtgärder inom flera olika sektorer. Då resursering till utbildning planeras måste varje regions särskilda behov identifieras, utbildningens och näringslivets samarbetsformer utvecklas innovativt, arbetskraftsreserverna tas i bruk till fullo, internationella experter lockas till Finland i större utsträckning och regionens rykte och tillgänglighet utvecklas. Tillgången till utbildning på landsbygden måste också tryggas. Målet är att NTM-centralen och arbets- och näringsbyrån i Österbotten skapar en servicemodell för kontinuerligt lärande i samarbete med läroanstalterna i landskapet. Även internationellt utbud av arbetskraft utnyttjas i allt högre grad för att lösa kompetensbehoven.

Österbotten är ett av Finlands mest internationella landskap, vilket innebär att ett mycket viktigt tema blir att göra praxis för arbets- och utbildningsrelaterad invandring smidigare. Till exempel då det gäller uppehållstillstånd på grund av arbete behövs betydligt mer flexibilitet och snabbhet i processerna. Nu tar det i medeltal nästan ett halvt år att få uppehållstillstånd på grund av arbete. Upphållstillstånd för arbete kan begränsas till att bara gälla arbete för en viss arbetstagare eller inom en viss bransch, vilket försvårar rörligheten för arbetskraften. Att avskaffa behovsprövningen för arbetstillstånd för utländsk arbetskraft vore ett sätt att för- snabba handlägningsprocessen. Utvecklingsarbetet i Österbotten stöds av bland annat arbets- och näringsministeriets åtgärdsprogram Talent Boost, som ska göra Finland attraktivt för

internationella experter och få dem att flytta hit och stanna kvar här. Vi främjar också rekrytering av utländsk arbetskraft med hjälp av olika utvecklingsprojekt.

I Österbotten fortsätter vi att bygga upp ekosystemet Talent Coastline och vi utformar dess verksamhet särskilt enligt de mål som fastställts i Färdplanen för utbildnings- och arbetsrelaterad invandring 2035 så att vi utnyttjar färdplanens åtgärdsplaner.

De österbottniska kommunerna förbereder sig på reformen av arbets- och näringstjänsterna 2024. I beredningen beaktas det ekosystem för sysselsättningen i Vasa som håller på att byggas upp och god praxis från de kommunförsök med sysselsättning som genomförs i vårt land.

Säkerställande av verksamhetsförutsättningarna för primärnäringsar

Det finländska lantbruket och den inhemska livsmedelsproduktionen har de senaste åren råkat i en verklig kris. Exempel på motgångar för lantbrukarna under den senaste tiden är sjunkande producentpriser, utmanande väderförhållanden samt stigande priser på energi och gödselmedel. Utan resoluta och snabba åtgärder kommer finländska gårdar snabbt att hamna i allvarliga ekonomiska svårigheter.

I Finland behövs ett mångsidigt åtgärds paket som tryggar verksamhetsförutsättningarna för det inhemska lantbruket. Paketet måste innehålla omedelbara åtgärder som hjälper lantbruksföretagare genom den akuta krisen samt långsiktiga åtgärder som förbättrar lantbrukets lönsamhet samt återställer tron på framtiden och på ett uppsving för den finländska matproduktionen. Pälssbranschens verksamhetsförutsättningar måste tryggas.

5 Smart specialisering

Smart specialisering handlar om att identifiera och satsa på prioriteringsområden som regionen är bra på inom näringsliv, forskning och ny teknologi och som kan skapa nya möjligheter och styrkor i regionen. Fokus ligger på att utveckla kunnande och kompetens som skapar förutsättningar för att nya lösningar och verksamhetsmodeller kan tas i bruk och ny affärsverksamhet skapas. Målet med smart specialisering är att stärka en hållbar, delaktig och smart ekonomisk tillväxt.

De centrala utgångspunkterna för strategin för innovation och tillväxt för smart specialisering i Österbotten är

- landskapets internationella ekonomi och globala konkurrens, som ställer höga krav på såväl företagens som hela innovationssystemets innovativa förmåga och förnyelseförmåga.
- nya samarbetsmodeller, en stark forsknings- och utvecklingsverksamhet och kompetent arbetskraft. Genom att utveckla kompetensen på dessa delområden skapar vi förutsättningar för nya lösningar och verksamhetsmodeller.
- Tillverkningsindustrins förändringsbehov, nya teknik och kompetens samt främjande av uppkomsten av nya verksamhetsområden och exportbranscher.

I strategin för innovation och tillväxt i Österbotten lyfter vi fram fyra tematiska prioriteringsområden för att skapa tillväxt genom innovation:

- Avancerade produktionsmetoder
- Digitala lösningar
- Energiteknologi och systemlösningar för förnybar energiproduktion
- Cirkulär och koldioxidneutral ekonomi

Grunden för en framgångsrik omställning av innovationssystemet vilar på nya samarbetsmodeller, en stark forsknings- och utvecklingsverksamhet och en kunnig arbetskraft (se bild 4). Exempelvis inom området för samarbete kan vi se att företag, till följd av globala förändringsfenomen så som digitalisering, klimatförändring och industri 4.0 omformar sin verksamhet och etablerar nya samarbetssätt i regionen. Samverkan mellan aktörer med olika typer av kunskap betonas som en viktig nyckel till innovation och tillväxt. Etableringen av Wärtsilä Smart Technology Hub är ett nyligt exempel på detta. Vi behöver följaktligen stärka förutsättningarna för företag att hitta och ta in nya samarbetspartners och utbyta kunskap inom tillämpning av ny teknologi. Likaså är åtgärder som syftar till att stärka FUI-samarbete mellan regionens företag och universitet, högskolor, yrkesutbildning och offentlig sektor centrala.

Grund för en framgångsrik omställning av regionens innovationssystem:

Samarbete: Nya nätverk, samarbetsmodeller och sätt Fokus 2022–2025: Skapa miljöer som med en låg tröskel möjliggör test- och pilotering av nya teknologier samt kunskapsutbyte och innovationssamarbete mellan företag och regionens forsknings- och utbildningssektor.
Förnyelseförmåga, forskning och utveckling: Fokus 2022–2025: Skapa fokuserade forsknings- och utvecklingssatsningar som stödjer såväl företagens som hela innovationssystemets förnyelseförmåga med hänsyn till digitalisering, industriell modernisering och grön omställning.
Utbildning, nytt kunnande och kompetent arbetskraft Fokus 2022–2025: Stödja utvecklingen av nya och flexibla samarbetsformer mellan företag och högskolor inom utbildning av studerande och vidareutbildning av företagens personal.

Bild 4 Vision, mål och spjutspetsar för smart specialisering 2022–2025

Strategin för innovation och tillväxt i Österbotten 2022–2025 innehåller en närmare beskrivning av viktiga åtgärder och tyngdpunkter för att nå prioriteringsområdenas uppställda mål. Strategin kan läsas på Österbottens förbunds webbplats på <https://www.obotnia.fi/regionutveckling-och-finansiering/smart-specialisering>. Strategin för innovation och tillväxt eftersträvar att från ett forsknings- och innovationsperspektiv förverkliga de mål som satts under landskapsstrategins prioriteringar 1) Resurssmart samhälle och 2) Digitalisering ger tillväxt. I tabellerna 9 och 10 presenteras på vilket sätt riktlinjerna för smart specialisering ger tillväxt. I tabellerna 9 och 10 presenteras på vilket sätt riktlinjerna för smart specialisering ger tillväxt.

sering är kopplade till de utmaningar för utvecklingen som identifierats i landskapsstrategin och till de mål som ställts i den.

Tabell 9 Digitalisering ger tillväxt – Riktlinjer för smart specialisering

Utmaning för utvecklingen	Landskapsstrategins mål	Riktlinjer för smart specialisering som anknyter till målen
Att ta i bruk digitala lösningar och ny teknik i företag	Mikroföretag och små och medelstora företag (SME) blir bättre på att ta i bruk ny teknik och digitala lösningar.	- SME-företagens automationsgrad ökar och allt mer välutvecklade produktionsmetoder används. - Mer kunskande inom forsknings- och utbildningssektorn inom robotik, avancerade produktionsmetoder och datadriven utveckling. - Företagen drar mer nytta av högskolornas och de andra läroanstalternas FUI-verksamhet.
Att ta i bruk digitala lösningar och ny teknik i företag	Ökat samarbete mellan företag och bättre beredskap för helhetsleveranser.	- Demonstrations- och piloteringsmiljöer som möjliggör nya samarbetsformer, kunskapsutbyte, och öppet innovationssamarbete mellan såväl företag som företag och utbildningssektorn stärks.
Att ta i bruk digitala lösningar och ny teknik i företag	Ökad konkurrenskraft internationellt för företag.	- Ett innovationssystem med en hög innovationsspridning där företag, utbildningssektorn och den offentliga sektorn samarbetar, förstår varandras behov och kombinerar olika kunskaper och resurser stärks.
Att utveckla brukarvänliga digitala tjänster och ta dem i bruk inom företag	Ökat utnyttjande av artificiell intelligens och stordata	- Mer FUI-verksamhet och samarbete mellan företag och högskolor kring dataekonomins incitamentsstruktur och datainsamling, -förädling, -visualisering och -analys. - Utveckling och testning av nya lösningar från ett socio-teknologiskt och/eller användarorienterat perspektiv ökar.

Tabell 10 Resurssmart samhälle – Riktlinjer för smart specialisering

Utmaning för utvecklingen	Landskapsstrategins mål	Riktlinjer för smart specialisering som anknyter till målen
Att bygga ett hållbart energisystem	Ökad produktion och konsumtion av förnybar energi.	- Fler områden för simulering, testning och pilotering av nya energilösningar etableras i regionen. - Ökad FUI-verksamhet angående produktion, användning och kommersialisering av bio- och vätgas samt deras biprodukter. - FUI-aktiviteter och utvecklingen av nytt kunskande inom energilagring prioriteras (t.ex. batteriteknik, kortvarig lagring, power-to-X och x-to-power).
Att bygga ett hållbart energisystem	Ökad energieffektivitet i produktion och samhällen.	- Digitala lösningar, automationsteknologi och nya material används mer i energieffektiv och koldioxidneutral tillverkning i företag.
Omställningen till cirkulär ekonomi	Hållbara och lönsamma tillvägagångssätt inom cirkulär ekonomi blir allt vanligare inom olika sektorer och branscher.	- Formgivningskompetens och -innovationer inom cirkulär ekonomi ökar i den tillverkande industrin. - I området föds nya ekosystem för företagskluster inom cirkulär ekonomi.
Omställningen till cirkulär ekonomi	Fler innovationer inom cirkulär ekonomi.	- Forsknings- och utbildningssektorn i området får mer kunskap om cirkulär ekonomi och samarbetet med företag stärks.
Att bygga en samhällsstruktur och ett trafiksystem som är hållbara	Utsläppen av växthusgaser från trafiken minskar.	- Ökad användning av digitala lösningar och stordata för utveckling av lokala koldioxidsnåla transportlösningar. - FUI-verksamhet kring förnybara och alternativa bränslen stärks.
Att främja klimatsmarta innovationer och affärsmodeller	Ökat samarbete mellan företag, höskolor och den offentliga sektorn för att skapa klimatsmarta lösningar.	- Innovationsmiljöer och -plattformar som möjliggör informationsutbyte, testning, verifiering och pilotarbete stärks.
Att främja klimatsmarta innovationer och affärsmodeller	Fler klimatsmarta innovationer och affärsmodeller inom olika sektorer och branscher i städer och på landsbygden.	- Kunnande om tillämpning av artificiell intelligens och stordata för att utveckla klimatsmarta lösningar ökar inom regionens olika sektorer och branscher.

6 Vi bygger Österbottens framtid tillsammans

Genomförandet av landskapsstrategin ligger inte i händerna på någon enskild aktör, eftersom vi bygger Österbottens framtid tillsammans. Framgång för landskapet förutsätter intensivt och slagkraftigt samarbete samt omfattande nätverk.

6.1 SAMARBETE INOM LANDSKAPET

Landskapsstrategin genomförs i Österbotten av bland annat följande aktörer:

- Österbottens förbund
- Kommunerna i Österbotten
- Österbottens välfärdsområde och andra social- och hälsovårdsaktörer
- Organisationer inom statsförvaltningen
- Näringsbolag, handelskammaren och övriga utvecklingsorganisationer
- Högskolor och läroanstalter
- Företag
- Organisationer, föreningar och Leader-aktionsgrupper

Dessa aktörer bildar ett intensivt samarbetsnätverk, där vi preciserar landskapsstrategins mål och planerar och vidtar åtgärder i en fortgående process. I landskapets samarbetsgrupp (MYR) samordnar vi genomförandet av planer och avtal samt nationella och av Europeiska unionen delfinansierade program som påverkar utvecklingen i landskapet.

Syftet med landskapets intressebevakning är att stärka Österbottens konkurrenskraft. Vi strävar efter detta bland annat genom att påverka statliga beslut som gäller landskapet. De viktigaste målgrupperna för intressebevakningen är Finlands riksdag, regering, ministerierna samt olika intressenter och näringslivet. Intressebevakningen förutsätter långsiktigt och omfattande samarbete och arbetsfördelning mellan olika aktörer i landskapet.

6.2 SAMARBETE MELLAN LANDSKAPEN OCH NATIONELLT SAMARBETE

Vi främjar landskapsstrategins mål och landskapets intressen också inom olika nätverk mellan landskapen och nationella nätverk. Viktiga nätverk vid utvecklande av landsbygden och skärgården är bland annat skärgårdsdelegationen, landsbygdspolitiska rådet, Södra Österbottens, Mellersta Österbottens och Österbottens samarbetsgrupp för fiskerinäringen samt samarbetsgruppen för utveckling av pälsbranschen. Vi arbetar för att främja transportsystemet i bland annat gruppen för huvudbanan samt RV8- och RV3-grupperna. Samarbetet mellan de tre österbottniska landskapen har en särställning, och genom det främjar vi betydande utvecklings- och intressebevakningsfrågor som berör hela området.

6.3 INTERNATIONELLT SAMARBETE

I Österbotten bygger vi upp starka internationella nätverk för t.ex. intressebevakning, utvecklingsverksamhet, utbildning och forskning. Samarbetsrelationer upprätthålls i synnerhet till de nordiska länderna, Östersjöområdet samt till medlemsstaterna och organen i Europeiska unionen. De internationella nätverken utvidgas kontinuerligt.

Ett generellt mål för den internationella verksamheten är att nätverka och lära sig av andra europeiska regioner samt att maximalt använda sig av den EU-finansiering som står till buds. Hjälp med detta kan man få till exempel genom det gemensamma Brysselkontor som upprätthålls av landskapsförbunden i Västra Finland (West Finland European Office, WFEO) och som har i uppgift att erbjuda en direkt förbindelse till EU-institutioner. Viktiga internationella nätverk erbjuds också av till exempel Kvarkenrådet, Mittnordenkommittén, Förbundet för europeiska gränsregioner (The Association of European Border Regions AEBR), Östersjöstaternas subregionala samarbete (Baltic Sea States Sub-regional Co-operation BSSSC), Samarbetsorganisationen för Europas perifera kustregioner (The Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe CPMR), Nätverket för smart specialisering S3 samt Vanguard-nätverket.

6.4 FINANSIERING

Vi genomför landskapsprogrammet huvudsakligen med finansiering från staten och kommunerna, från EU-program och nationella särskilda program samt med myndigheternas verksamhetsanslag (bild 5). Av EU-programmen genomför vi följande i Österbotten:

- Finlands regional- och strukturfondsprogram *Ett förnybart och kompetent Finland 2021–2027* (Europeiska regionala utvecklingsfonden Eruf, Europeiska socialfonden ESF och Fonden för en rättvis omställning FRO)
- Programmet för utvecklingen av landsbygden i Fastlandsfinland 2021–2027
- Interreg Aurora-programmet för gränsöverskridande samarbete 2021–2027
- Operativt program för fiskerinäringen i Finland 2021–2027.

Bild 5 Landskapsstrategins finansiering

6.5 UPPFÖLJNING

Landskapsstrategin följs upp med hjälp av uppföljningsindikatorer för varje mål, kvalitativ utvärdering samt med hjälp av indikatorer som beskriver regionutvecklingen generellt. De indikatorer som beskriver regionutvecklingen generellt presenteras i tabell 11.

Tabell 11 Uppföljningsindikatorer som beskriver regionutvecklingen

	2010	2015	2020 eller senaste uppgift	Mål 2025
Befolkning				
Folkmängd	172 981	176 894	175 816	177 600
Inrikes nettoflyttning	-455	-580	-878	-550
Nettoinvandring	745	874	809	950
Regionekonomi				
BNP/invånare (€)	35 736 107 % av nivån i hela landet	38 425 97 % av nivån i hela landet	40 229 (2018) 95 % av nivån i hela landet	100 % av nivån i hela landet
Arbetsplatser	78 462	77 291	78 711 (2019)	79 800
Arbetskraft (inkl. pendling)	84 005	85 182	83 913 (2018)	85 300
Arbetslöshetsgrad, SC (%)	6,6	6,9	5,9	5
Sysselsättningsgrad, SC (%)	70,9	72,9	73,8	78
Kompetens				
Antalet personer som avlagt examen på högre nivå (andel av de 15 år fyllda, %)	26,8 96,4 % av nivån i hela landet	29,1 97,0 % av nivån i hela landet	31,7 97,2 % av nivån i hela landet	98 % av nivån i hela landet
FoU-utgifter (m€)	195,2 2,9 % av bnp	227,4 3,3 % av bnp	241,4	4 % av bnp
Livsmiljö				
Växthusgasutsläpp per invånare (t CO _{2e})	12,3	8,7	7,7	minskar
Vindkraftens andel av elproduktionen (%)	0,2	5,8	31,3	ökar
Andelen ytvatten med utmärkt eller god status				ökar

7 Konsekvensbedömning och miljörapport

Lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (200/2005), den s.k. SMB-lagen, och den förordning av statsrådet (347/2005) som kompletterar lagen innehåller bestämmelser om allmän skyldighet att bedöma miljökonsekvenserna av en plan eller ett program i tillräcklig utsträckning under beredningen. Enligt 8 § i SMB-lagen ska den myndighet som ansvarar för en plan eller ett program utreda och bedöma de betydande miljökonsekvenserna som genomförandet av planen eller programmet och de undersökta alternativen kan antas ha samt utarbeta en miljörapport. Miljörapporten utarbetas som ett led i den övriga beredningen innan planen eller programmet godkänns.

I miljörapporten bedöms följande konsekvenser som hänför sig till genomförandet av programmet:

- Ekologiska konsekvenser: biologisk mångfald, organismer, flora, jordmån, vatten, luft, klimatfaktorer.
- Ekonomiska konsekvenser: materiell egendom, utnyttjande av naturresurser.
- Sociala konsekvenser: befolkning, människors hälsa, levnadsförhållanden och trivsel.
- Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen: målområdets interna struktur.
- Kulturella konsekvenser: byggd kulturmiljö, kulturlandskap, stadsbild, kulturarv.
- Konsekvenser för jämställdheten: uppnående av jämställdhet mellan könen och tillgänglighet.

7.1 NULÄGE OCH SÄRDRAG HOS MILJÖN I ÖSTERBOTTEN

Landskapsstrukturen

Landskapet Österbotten är beläget i flacklands- och kustzonen. Flacklandszonen steg upp ur havet för ca 7 000–3 000 år sedan och ligger 20–90 meter över havsnivån. Östersjöns efteristida avlagringar förekommer på vidsträckta områden utmed åfårorna. Till kustzonen hör det landskap som senast har höjt sig ur havet inklusive skärgården. Det här är en zon som är i ständig förvandling och där landhöjningens påverkan kan märkas tydligt under en människas livstid.

Landskapsstrukturen i Österbotten är starkt präglad av den unika och fortfarande pågående landhöjningen som beroende på platsen är 5–8 mm per år. Det är frågan om ett sköljt landskap, dvs. området har tidigare varit en del av Östersjöns havsbotten. Landskapet är flackt och vidsträckt. Det består av älv- och ålandskap, som sträcker sig utanför landskapsgränsen in i landet och åtskiljs av vattendelaryggar dvs. åsryggar. De österbottniska å- och älvdalarnas storlek varierar från de stora Kyro älvdal samt Lappo, Esse och Kronoby ådalar till kustområdets små ådalar som Purmo, Toby, Malax, Närpes och Lappfjärds ådalar. Närmare kusten mellan dessa ådalar får de minsta ådalarna i området, som Oravais, Vörå och Harrströms ådalar, sin början. Närpes och Tjock ådalar sträcker sig i riktningen nordost-sydväst, de övriga i huvudsak från sydost mot nordväst. Landskapets grundstruktur med åsryggar och dalgångar styr vattnets väg genom landskapet. I flacklandszonen har åsryggarna sköljts karga och dalbottnarna fyllts med finkornigt material.

Formationerna i landskapet Österbotten höjer sig huvudsakligen endast svagt från omkringliggande omgivning. Områdets åsar bildar avsnitt som sträcker sig från sydost till nordväst men

ställvis förekommer dock delar som går i nord-sydlig riktning. I älvdalarna finns åsar som täckts av lera och silt och kallas därför dolda åsar. Vid kusten sträcker sig åsarna ofta under havet och kan följas ända till Sverige.

En omfattande skärgård präglad av landhöjningen med otaliga öar, kobbar och skär är landskapets signum, vilket Kvarkens skärgård, Finlands enda naturarv på Unescos världsarvlista entydigt bevisar. Kvarkens skärgård bildar tillsammans med Höga kusten i Sverige ett gränsöverskridande världsarv. Finland är indelat i tio landskapsprovinser. Dessa indelas ytterligare i landskapsregioner. Indelningen i landskapsprovinser utgår från särdragen för de olika provinsernas och regionernas natur- och kulturlandskap. Österbotten ligger inom landskapsprovinzen Österbotten och till största delen inom landskapsregionen Södra Österbottens kustregion medan en liten del hör till landskapsregionen Södra Österbottens odlingslätter.

Jordarter och berggrund

Från Vasaregionen norrut består berggrunden av s.k. Vasagranit. Området söder om Vasa hör till den svekofenniska skifferzonen. I Vasaregionens skärgård finns två diabaszoner, som är 3–4 kilometer breda. De yngsta graniterna i Finland representeras av rapakivgraniter som finns i Sideby, Kristinestad. En unik formation i Österbotten är Söderfjärdens meteoritkrater som enligt dateringar har uppstått för ungefär 520 miljoner år sedan. Den är en av Finlands tolv kända meteoritkratrar.

Den vanligaste jordarten som täcker berggrunden är morän. De vanligaste moränformationerna är drumliner, kulliga moräner och De Geer -moräner. I norra delen av landskapet finns ett stort drumlinområde, som sträcker sig från Nykarleby, Pedersöre och Kronoby till Peräseinäjoki. Rogenmoräner förekommer särskilt i Vasaregionen samt i Pedersöre-Kronoby-området. Ytblocken är typiska för Vasaregionens Rogenmoräner. De Geer-moräner är typiska för Vasaregionens skärgård, speciellt för Björköby och Köklot. Vind- och svallavlagringar finns både uppe på högre områden, som minne av en tidigare havsstrand, och längs nuvarande kustlinje där vågor och vind fortsätter att utforma dem.

Vattenstrukturen

En tredjedel av landskapet Österbottens totala areal är vatten och kustens strandlinje är vidsträckt. Jämfört med övriga Finland finns det få sjöar i landskapet. Effektiv dränering har minskat antalet sjöar och förändrat vattendragens särdrag. Sjöarna är grunda och därför mycket känsliga för föroreningar. Sammanlagt elva vattendrag rinner ut i Bottniska viken. Det största av dessa är Kyro älv. Eftersom området är flackt är åarna och älvarna översvämningskänsliga.

Vid Bergö smalnar Bottenhavet och övergår i Kvarken, som är ett grunt område med otaliga skär och öar. Kvarken bildar en tröskel mellan Bottenhavet och Bottenviken. Kvarken är ett brackvatteninnehav, en övergångszon mellan det maritima Bottenhavet och den sötvattendominerade Bottenviken. Kvarkens skärgård är en mosaik av land och hav som får sitt mönster av de låga moränåsarna. Karaktäristiska för skärgården är havsvikarna, fladorna och glosjöarna, som avsnörs under landhöjningen och så småningom skiljs av från havet helt och hållet. Samtidigt som de gamla fladorna blir glosjöar, förändras nya havsvikar till flador. Fladorna och glosjöarna bildar globalt sett unika ekosystem.

Flora och fauna

Österbotten ligger nästan helt och hållet inom den sydboreala vegetationszonen, där granen är det dominerande trädslaget, men också delvis i den mellanboreala vegetationszonen.

Landhöjningen och det faktum att vattenlinjen sakta men säkert förflyttar sig längre ut bidrar till stora ytor nytt land och påverkar kontinuerligt vegetationen på stränderna. Olika växtzoner utvecklas parallellt med vattenlinjen i en så kallad successionskedja. Närmast vattnet växer olika gräs och örter som tål att tidvis vara under vatten, medan havtornsbuskar förekommer lite högre upp. Bland de första träden som finns ovanför strandlinjen är de vanligaste gråal och klibbal, samt olika videarter. Ovanför alarna, på torrare mark, växer granar och bara på de högsta områdena i landskapet finns tallar. Skogarnas utveckling och förändring på strandområden som stigit ur havet gör kustskogen mångformig och globalt sett intressant. En del av landhöjningsskogarna hör till redan inrättade eller planerade naturskyddsområden. De största av dessa är Valsörarna och Mickelsörarna.

Faunan består till stora delar av de djur som allmänt förekommer i den sydboreala zonen. Förekomsten av flygekorre är dock större i Österbotten än i många andra landskap i Finland. Mängden stora rovdjur håller på att öka i Österbotten och vargar, björnar och lodjur påträffas regelbundet. I Kvarken finns två sälararter, gråsälen och östersjövikaren. Fågelfaunan i Österbotten består både av fåglar som häckar och av fåglar som flyttar via Kvarken. Österbottens havsskärgård med sina grunda vatten och rikliga skär erbjuder fåglarna utmärkta häckningsmöjligheter. Havsörnarna i Kvarken utgör en betydande del av det totala havsörnsbeståndet i Finland.

Grundvatten

Jämfört med övriga Finland är grundvattentillgångarna i västra Finland av dålig kvalitet och mycket ojämnt fördelade. På kustområdet finns de största grundvattentillgångarna i norr kring Nykarleby, Pedersöre och Kronoby. Det finns knappt med grundvatten i området Vasa-Korsholm, Kyroland och området Jakobstad-Larsmo. I de norra delarna av landskapet har åsarna jämnats ut av vattnets krafter i och med förändringarna som istiden fört med sig. Åsarna höjer sig mycket lite i omgivningen och grundvattnet ligger nära markytan. Avrinningskapaciteten i de grundvattenområden som i sin helhet ligger i landskapet Österbotten beräknas uppgå till ca 72 000 m³/d, medan avrinningskapaciteten i de grundvattenområden som delvis är belägna i landskapet uppskattas till ca 22 000 m³/d.

Fornlämningar

Landskapet Österbotten är ett av landets rikaste områden på fasta förhistoriska fornlämningar. I Österbotten finns förhistoriska fynd från stenåldern före den senaste istiden i den s.k. Varggrottan i Kristinestad, samt en mängd fynd från sten-, brons- och järnåldern efter istiden. Man tror att fynden i Varggrottan kan vara t.o.m. 74 000–125 000 år gamla, dvs. från den varma period som föregick senaste istid. Fornlämningar finns även från historisk tid. På grund av landhöjningen finns de olika tidsperiodernas lämningar på olika höjd över havet, dvs. stenålderns lämningar finns längst bort från kusten, på en högre höjd och allteftersom landet höjt sig återfinns lämningar från senare förhistoriska tidsperioder även närmare kusten. På låglänta marker, t.ex. ute i skärgården, finns lämningar endast från historisk tid.

Fornlämningar är en rikedom för landskapet och ger människorna en förankring i det egna områdets historia. De kan och bör uppmärksammas både inom undervisningen och i turism-

och rekreationssammanhang t.ex. vid planering av besöksmål, rekreatiomsområden och vandringsleder.

Fornlämningar under vatten är till största delen undervattensfynd av fartygs- och skeppsvrak samt vrakdelar, men också andra undervattenskonstruktioner har hittats. Tillsammans benämns de kulturarv under vatten.

Kulturmiljöer

Den mänskliga verksamheten – allt byggande såväl i städerna som på landsbygden – har alltid haft en avgörande inverkan på kulturlandskapet. De drag som är karaktäristiska för det österbottniska kulturlandskapet tillkom redan på 1600-talet då bebyggelsen koncentrerades till odlingsbar mark vid å- och älvstränderna samt till kusten. Vid lämpliga hamnlägen uppstod täta bysamhällen och vid å- och älvstränderna byggdes byarna som band. Kuststäderna från 1600-talet ligger vid å- och älvmyrningar, vilket understryker sjöfartens dåtida betydelse. Vasa, Nykarleby, Jakobstad, Kristinestad och Kaskö grundades på 1600- och 1700-talen som ett led i Sveriges handels- och stadspolitik. Dessa trästäder fick ända från grundandet stadsplaner som baserade sig på renässansens regelbundenhet. Byggnadsbeståndet på landsbygden, som var enhetligt ända fram till 1950-talet, bidrog till landskapets särprägel. Byggnadsbeståndet speglade och speglar fortfarande den regionala byggnadskulturen genom ståtliga österbottniska hus, med uthusbyggnader placerade runt ett tun, omgivna av öppna sädesfält.

Numera är byggnadsbeståndet i Österbotten bland det äldsta i landet, men i ett internationellt perspektiv är det synnerligen ungt. Jämfört med landet i övrigt finns det i Österbotten alltså en större andel gammalt byggnadsbestånd och byhelheter som har klassificerats som värdefulla. De österbottniska trähusstäderna har bevarat en enhetligare stadsstruktur och ett enhetligare byggnadsbestånd än trähusstäderna i inlandet och är därför att betrakta som framstående representanter för den traditionella byggnadskulturen i landet. Av de österbottniska trähusstäderna är byggnaderna i Kristinestad den bäst bevarade helheten. Stora helheter finns bevarade också i Kaskö, Nykarleby och Jakobstad. Kulturlandskapet präglas även av fritidsbebyggelsen, som är den äldsta i landet.

De förändringar som skett i lantbruket under de senaste årtiondena har återspeglats såväl i landsbygdslandskapet som i landsbygdsnaturens mångfald. Till följd av det intensiva jordbruket har den av det traditionella jordbruket formade landskapsbilden blivit enformigare, och de traditionella landskapen håller på att försvinna. Vårdbiotoperna i Österbotten, dvs. olika ängar, hagmarker och skogsbeten, kartlades under 1990-talet i samband med ett nationellt projekt för inventering av vårdbiotoper. Enligt inventeringen finns i Österbotten tre nationellt och 30 regionalt värdefulla vårdbiotoper.

Region- och samhällsstrukturen

Med **regionstruktur** avses den översiktliga placeringen i landskapet av befolkning och bosättning, arbetsplatser och produktionsverksamhet, tjänster och områden för fritid samt trafikleder och nätverk för teknisk service som förenar dessa funktioner och förhållandena mellan dessa.

Med **samhällsstruktur** avses den översiktliga placeringen av ovan nämnda funktioner och deras inbördes förhållanden i ett enskilt samhälle eller ett pendlingsområde. Samhället och pendlingsområdet kan innehålla en eller flera huvudcentra jämte sekundärcentra samt motsvarande funktionella och strukturella nätverk som ovan.

Landskapet Österbottens ställning i landets regionstruktur präglas av Vasaregionens betydelse som ett centrumområde i västra Finland och i Kvarkenområdet. Österbotten är en del av korridoren Mittnorden-Kvarken och har havsgräns mot Västerbottens och Västernorrlands län i Sverige. Den geografiska placeringen vid kusten i Bottniska viken ger landskapet en förmedlingsposition nationellt i riktningen nord-syd och internationellt i riktningen väst-öst. Landskapet gränsar till landskapet Mellersta Österbotten i norr, landskapet Södra Österbotten i öster, landskapet Satakunta i söder och till havet i väster.

För att Österbotten ska klara sig i den nationella konkurrensen blir samarbetet över landskapsgränserna allt viktigare. För Österbottens del är samarbetet mellan Jakobstads och Karleby stadsregioner och mellan Vasa och Seinäjoki stadsregioner av största betydelse. Jakobstads och Karlebys stadsregioner har redan vuxit ihop till ett enda arbetspendlingsområde. Även i Sydösterbotten finns ett samarbete över landskapsgränsen. Samarbetet över Kvarken har en lång historia och är av stor betydelse för regionen. Gränskommittén Kvarkenrådets främsta uppgift är att skapa förutsättningar för konkreta samarbeten över riksgränsen.

Landskapet Österbotten består av 14 kommuner som tillsammans bildar en smal kustremsa, som är ca 230 km lång och 20-50 km bred. På en yta om drygt 7 400 km² bor ca 176 000 invånare (2018). Landskapet indelas i tre regioner. Jakobstadsregionen består av kommunerna Kronoby, Larsmo, Pedersöre, Jakobstad och Nykarleby och här bor ca 50 000 invånare. Till Vasaregionen hör förutom Vasa också kommunerna Korsnäs, Malax, Korsholm, Vörå och Laihela och här bor ca 110 000 invånare. Sydösterbotten, längst i söder består av de tre städerna Kristinestad, Kaskö och Närpes och har ca 17 500 invånare.

Älvdalarna bildar stommen i landskapets regionstruktur och städerna har traditionellt placerat sig vid älv- och åmynningarna. Landskapet Österbotten är förhållandevis tätt bebott och hade år 2016 en befolkningstäthet på 23,8 inv./km² vilket är betydligt högre än genomsnittet i Finland. I Österbotten finns två starka stadsregioner, Vasa stadsregion och Jakobstads stadsregion. I södra delen av landskapet är de viktigaste centren Kristinestad, Kaskö och Närpes. De attraktiva regioncentren omges av livskraftiga byar och det finns inte mycket glesbygd. Trots att bosättningen så småningom har koncentrerats allt mer till städerna och tätorterna på landsbygden, och bystrukturen därför har blivit glesare, kan landsbygden i Österbotten fortsättningsvis anses vara synnerligen livskraftig. Som exempel kan nämnas att det i Österbotten fortfarande finns 90 byar med minst hundra invånare. Arbetsplatserna har däremot i en större utsträckning än boendet koncentrerats till centrumområden.

Städerna Jakobstad, Nykarleby, Vasa, Närpes, Kristinestad och Kaskö ligger alla vid havet och präglas av landhöjningskusten, som ständigt förändras. Samtliga städer grundades på 1600- och 1700-talen, förutom Närpes som blev stad 1993. Det gemensamma för de gamla städerna är rutnätsplanerna som uppgjordes enligt rådande stadsideal. Också Vasa som brann ner 1852 fick en ny modernare rutnätsplan år 1856 då staden efter branden på grund av landhöjningen flyttades längre ut mot havet. Rutnätsplanstrukturen finns ännu kvar i städernas centrala delar medan städerna vuxit utåt mot den omkringliggande landsbygden främst genom egnahemsområden. Efter att utvidgningen av städerna långt handlat om att bygga ut nya områden har en förtätning på senare tid kommit igång. Det här leder till att folk flyttar in till städernas centrum vilket stöder den service som finns där. Servicen har följt och följer samma rörelsemönster som bostäderna. Stora handelskoncentrationer har byggts utanför städernas centrum även om denna trend varit mindre märkbar i Österbotten än i många andra landskap i Finland.

7.2 MILJÖPROBLEM OCH MILJÖUTMANINGAR

Vattendrag

Försurningen är ett särskilt problem för den österbottniska kusten. Försurningen som belastar jordmånen, vattendragen och den levande naturen i regionen härstammar från både jordmånen och luftföroreningarna. Vid Österbottens kust finns rikligt med sura sulfatjordar eller alunjordar (mer än 100 000 ha), som uppstått när mark höjt sig ur havet. Försurningsproblem förekommer vid åarnas och älvarnas nedre lopp och mynningar. Den försurning av vattendragen som orsakas av alunjordarna är kanske det svåraste vattenvårdsproblemet i regionen, och den synligaste följden är tidvis återkommande, omfattande fiskdöd. Det är dessutom bekymmersamt att sediment som kommer med å- och älvvattnet från avrinningsområdena hoppar sig i åarnas och älvarnas nedre lopp och mynningar. Åarnas problem är förutom försurningen också eutrofieringen, som beror på att näringsämnen från till exempel jord- och skogsbruket sköljs ut i vattendragen. Huvudparten av belastningen på havsområdet sker via åar och älvar. Också behandlat avloppsvatten från samhällen och industri samt fiskodling i nätkassar belastar havet direkt.

Mänsklig verksamhet belastar vattendragen på många olika sätt. Statusen i de österbottniska vattendragen påverkas i synnerhet av näringsbelastning, surhets- och metallbelastning, sedimentbelastning och av belastning som försämrar den hygieniska statusen. Bakgrunden till statusproblemen i många vatten är den intensiva markanvändningen. Efter jordbruk och industri är avloppsvattnet från glesbebyggelsen och fritidsbebyggelsen de största fosforbelastarna av vattendragen. Det är viktigt att beakta de sura sulfatjordarna i allt byggande och all markanvändning.

Luftkvalitet och buller

De största utsläppskällorna till luften i vår region är energiproduktionen, industrin och trafiken. Inom industrin och energiproduktionen har man länge varit särskilt angelägen om att minska de vanligaste utsläppen av svavel, kväve och partiklar samt flyktiga organiska föreningar. Följaktligen ligger luftkvaliteten generellt sett på en god nivå i landskapet, och svaveldioxidhalterna i luften är låga. Kvävedioxidhalterna är tidvis höga vid trafiklederna i städerna.

Buller är ett miljöproblem som försämrar livsmiljöns kvalitet och trivseln. I Österbotten är bullerolägenheterna ringa. Trafik är den största bullerkällan. I tätortsområdena kring städerna koncentreras de högsta trafikbullervärdena till infartslederna och de hårdast trafikerade gatuavsnitten i centrum. I landskapet förekommer flygtrafikbuller i området Vasa-Korsholm och i Kronoby. De som utsätts för flygtrafikbullret bor nära flygfälten och vid start- och landningsområdena. Järnvägsbullret från Österbottenbanan når 300–400 meter från banan. Elektrifieringen av Vasabanan och övergången till eltåg har bidragit till att minska järnvägsbullret i landskapet. Industrianläggningar orsakar lokalt industribuller.

Klimatförändring

Klimatförändringen påverkar Österbotten på flera sätt. Österbotten är låglänt, så oftare återkommande översvämningar är ett av de största problemen. Eventuella översvämningar i havet påverkar alla näringar i landskapet, och oftare återkommande säsongöversvämningar orsakar problem framför allt på låglänta marker. Vid byggande måste man förutom översvämningar i havet beakta översvämningar i vattendrag, översvämningar till följd av isdammar och dagvattenöversvämningar. Dessutom är vissa vattendrag känsliga för kravisöversvämningar. När höst- och vinterstormar blir vanligare kan kraftiga vindar orsaka stora skador

på byggnader och trädbestånd. För lantbruket innebär extrema väderfenomen, översvämningar och torka en betydande risk. Vattnens status riskerar att försämrats ytterligare. Globalt kan vidsträckta områden bli omöjliga att leva i, vilket gör att klimatflyktingar ökar befolkningsandelen med utländsk bakgrund och befolkningens mångfald också i Österbotten.

Utarminingen av naturens mångfald

Naturen i landskapet Österbotten är mångskiftande och unik i jämförelse med naturen på andra håll i Finland. Landhöjningen har skapat och skapar alltså förutsättningarna för det österbottniska landskapets karaktär genom att forma en mosaik av hav, skärgård, älvar, åar, skog, myrar, åsar och åkrar. Naturens mångfald behöver skyddas, upprätthållas och utvecklas för att olika organismer och deras livsmiljöer ska tryggas.

I Österbotten finns det betydande risker för den biologiska mångfalden och vattendragen. Många av skärgårdens kustnaturtyper är klassificerade som hotade. Den biologiska mångfalden och ekosystemens funktion hotas särskilt när livsmiljöer försvinner och splittras, vattendrag eutrofieras och klimatet snabbt förändras. Exempelvis muddringar och dikningar försämrar dessutom kustnaturens mångfald och naturens ekosystemtjänster.

7.3 BEDÖMNING OCH UPPFÖLJNING AV LANDSKAPSPROGRAMMETS MILJÖKONSEKVENSER

Beredningsprocess

Under beredningen av landskapsstrategin genomförde vi en bedömning av landskapsprogrammets miljökonsekvenser i enlighet med lagen om bedömning av miljökonsekvenserna myndigheters planer och program (SMB-lagen, 200/2005) tillsammans med myndigheter och andra samarbetspartner. Beredningsprocessen inleddes med att ett program för deltagande och bedömning utarbetades. Landskapsstyrelsen behandlade programmet för deltagande och bedömning 9.11.2020, varefter det har varit framlagt på Österbottens förbunds webbplats. En kungörelse om inledandet av beredningen publicerades i tidningarna i landskapet.

Utkastet till landskapsstrategi och miljörapport lades fram på Österbottens förbunds webbplats under 30 dagar i januari 2022. Under den tiden var det möjligt att framföra skriftliga åsikter om utkastet. Dessutom begärde vi utlåtanden från kommunerna i Österbotten, NTM-centralerna i Österbotten och Södra Österbotten samt andra viktiga samarbetspartner.

Landskapsprogrammets miljökonsekvenser

Bedömningen av landskapsprogrammets miljökonsekvenser är en utmanande uppgift, eftersom det är fråga om ett programdokument som beskriver landskapsaktörernas vision och som innehåller mera mål än åtgärder. Största delen av åtgärderna preciseras först efter att dokumentet blivit färdigt inom ramen för den fortgående regionutvecklingsprocessen i landskapsaktörernas samarbetsnätverk. Eftersom landskapsprogrammet är ett dokument av tämligen allmän karaktär, koncentrerar vi oss i bedömningen av miljökonsekvenserna på att granska huruvida målen och åtgärderna går i samma riktning som de nationella och internationella miljömålen. Konsekvenserna kan bedömas mer ingående först i samband med planeringen av närmare åtgärder.

Centrala nationella miljömål är:

- Finland är koldioxidneutralt 2035 och koldioxidnegativt snart därefter.
- Finlands utsläpp av växthusgaser minskas med minst 80 % till 2050 jämfört med 1990.

- Försämringen av den biologiska mångfalden stoppas i Finland före 2030.

Nedan presenteras ett sammandrag av de viktigaste miljökonsekvenserna av landskapsprogrammet. De närmaste aspekter som framkommit i samband med bedömningen av konsekvenserna presenteras i bilaga 5. Landskapsprogrammets konsekvenser för miljön är i huvudsak indirekta och kumulativa.

Prioritering 1 Resurssmart samhälle

Målen i prioritering 1 har att göra med att bygga ett koldioxidneutralt samhälle, att övergå till cirkulär ekonomi, att skapa en hållbar samhällsstruktur samt att stoppa utarmningen av naturen. Prioriteringens viktigaste **ekologiska konsekvenser och konsekvenser för region- och samhällsstrukturen** är alltså i princip positiva särskilt på lång sikt. Ökad användning av förnybar energi och energieffektivitet samt utsläppssnåla trafiklösningar minskar koldioxidutsläppen. Den minimering av avfall och spill samt den återanvändning och återvinning som hänför sig till cirkulär ekonomi minskar belastningen på miljön och användningen av jungfruliga råvaror. En enhetlig grönområdesstruktur stärker den biologiska mångfalden och ökar den ekologiska resiliensen. Att den biologiska mångfalden tryggas och vattenstatusen förbättras säkerställer för sin del utbudet av ekosystemtjänster även i fortsättningen.

Prioriteringens viktigaste **ekonomiska konsekvenser** är i någon mån negativa på kort sikt men klart positiva på lång sikt. Dämpningen av och anpassningen till klimattförändringen orsakar kostnader på kort sikt, men på lång sikt uppstår betydande kostnader jämfört med en situation där vi skulle bli tvungna att möta de problem som orsakas av en okontrollerad klimatuppvärmning utan beredskap. Energieffektivitet ger på lång sikt betydande besparingar inom olika sektorer. Återanvändning och återvinning av bioavfall i anslutning till bioekonomilösningar förbättrar lantbrukets ekonomiska lönsamhet och landsbygdens utveckling. Fastighetsskatten från vindkraftverk ger många kommuner betydande inkomster. Minskade utsläpp, ökad energieffektivitet och utbyggd cirkulär ekonomi erbjuder stora möjligheter för Österbottens internationella företag.

Prioriteringens **sociala och kulturella konsekvenser och konsekvenser för jämställdheten** är mer motstridiga än de två tidigare. En hållbar samhällsstruktur är i princip jämlik, och till exempel samordning av markanvändningen och trafiken förbättrar servicens tillgänglighet och tillgången på service. Utvecklande av grönområdesstrukturen ökar invånarnas trivsel och välbefinnande. Effektiva åtgärder för dämpning av och anpassning till klimattförändringen ökar överlag invånarnas framtidsstro och förtroende för samhällets förmåga att lösa besvärliga problem. Å andra sidan fördelas inte de socioekonomiska konsekvenserna av lösandet av den ekologiska hållbarhetskrisen jämnt, vilket kan försämra invånarnas förtroende för ett rättvist samhälle. Utbyggnaden av vindkraft orsakar dessutom miljöestetiska konsekvenser, och en del av invånarna upplever ljudet från vindkraftverken som störande. Åtgärdernas negativa konsekvenser kan minskas genom byggande olika kompensationsystem samt genom omsorgsfull planering.

Prioritering 2 Digitalisering ger tillväxt

Målen för prioritering 2 hänför sig till att utnyttja och utveckla ny teknik och digitala lösningar i företag och inom andra sektorer.

Prioriteringens **ekologiska konsekvenser** hänför sig särskilt till energieffektivitet och utsläppsminskning med hjälp av ny teknik och digitala lösningar. Digitala lösningar kan å andra sidan

öka elförbrukningen, varvid de ekologiska konsekvenserna är beroende av elproduktionssättet. **Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen** kan uppkomma till exempel av att ellagringsområden kräver större utrymme.

Prioriteringens viktigaste **ekonomiska konsekvenser** är positiva. De nya affärsmöjligheter som digitaliseringen öppnar och snabba telekommunikationsförbindelser tillför landskapet nya arbetsplatser, produkt- och tjänsteinnovationer samt ekonomisk tillväxt. Företagens högre automatiseringsgrad och utvecklandet av avancerade produktionsmetoder förbättrar deras ekonomiska lönsamhet. Å andra sidan kan digitalisering och automatisering undantränga användningen av mänsklig arbetskraft till exempel i industrins rutinuppgifter, vilket kan ha negativa konsekvenser för de offentliga finanserna och hushållens inkomster. Dessutom kan hot i anslutning till cybersäkerheten ha betydande negativa ekonomiska konsekvenser. Konsumentpriset på el kan också stiga om elbehovet växer. De negativa ekonomiska konsekvenserna av digitaliseringen kan minskas till exempel med åtgärder för att höja befolkningens kompetensnivå och i anslutning till cybersäkerheten, vilka delvis ingår i landskapsstrategin.

Prioriteringens **sociala och kulturella konsekvenser och konsekvenser för jämställdheten** är både positiva och negativa. Tillgången på olika tjänster och servicens tillgänglighet kan utvecklas genom digitala lösningar. Servicens digitalisering förutsätter å andra sidan att invånarna har kunskaper och förmåga att använda digitala lösningar. De digitala färdigheternas växande betydelse försätter invånarna i olikvärdig ställning utifrån deras digitala kompetens. Digital marginalisering kan förebyggas genom att man satsar på att förbättra invånarnas digitala färdigheter, bygga upp lättanvända digitala lösningar samt erbjuda tillräckligt med personlig service vid sidan av digitala tjänster. Mål i anslutning till detta ingår också i landskapsstrategin.

Prioritering 3 Tillräckligt med kompetent arbetskraft

Målet för prioritering 3 hänför sig till att utöka utbudet av arbetskraft samt att höja kompetensnivån.

Prioriteringens viktigaste **ekologiska konsekvenser och konsekvenser för region- och samhällsstrukturen** hänför sig till befolkningsutvecklingen. Det planerade batteriklustret förutspås öka behovet av arbetskraft med flera tusen personer, vilket innebär en betydande befolkningsökning i Vasaregionen. Nya bostäder och ny service har betydande konsekvenser för samhällsstrukturen och trafiken på medellång och lång sikt. Arbetsrelaterad invandring samt de allt vanligare möjligheterna till distansarbete och -tjänster kan balansera befolkningsutvecklingen särskilt på landsbygden. Boende på flera orter kan å andra sidan splittra samhällsstrukturen, öka trafiken och därigenom utsläppen.

Prioriteringens **ekonomiska** samt **sociala och kulturella konsekvenser och konsekvenser för jämställdheten** är i regel positiva. Ökat antal sysselsatta ökar skatteinkomsterna och hushållens disponibla inkomster. Minskat inhemskt utflyttningsöverskott och utbildnings- och arbetsrelaterad invandring förbättrar tillgången på kompetent arbetskraft och därmed förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Deltagande i utbildning och på arbetsmarknaden ökar invånarnas välmående. Kontinuerligt lärande och nya slags studiemöjligheter, till exempel flerformsstudier, förbättrar utbildningens tillgänglighet och invånarnas jämställdhet.

Prioritering 4 Alla ska med

Målen för prioritering 4 hänför sig till att förebygga välfärds- och hälsoskillnader, att stärka invånarnas jämlikhet och delaktighet samt att stärka gemenskapen och den ömsesidiga förståelsen mellan olika befolkningsgrupper.

Prioriteringens **ekologiska konsekvenser och konsekvenser för region- och samhällsstrukturen** är tämligen små. De **ekonomiska** samt **sociala och kulturella konsekvenserna och konsekvenserna för jämställdheten** är åter i huvudsak positiva. Exempelvis förebyggande arbete samt stöd för utbildning och sysselsättning för unga och personer i utsatt ställning förbättrar befolkningens välmående, minskar samhällskostnaderna och ökar skatteinkomsterna på medellång och lång sikt. Genom att främja olika parter deltagande och påverkningsmöjligheter kan man förbättra människors välmående, trivsel och engagemang i utvecklingen av det egna området. Genom att utveckla det offentliga servicenätet kan man förbättra servicens likställda tillgänglighet och tillgången på service. Reformen av servicestrukturen kan å andra sidan också ha negativa sociala konsekvenser, om till exempel serviceutbudet för människor som bor i glesbygden försämras till följd av reformen. Mera webbtjänster kan dessutom försämra servicens tillgänglighet för de brukare som inte har tillräckliga digitala färdigheter eller som inte har tillgång till behövlig utrustning eller nätförbindelse.

Sammantagna konsekvenser

Målet för Österbottens landskapsstrategi 2022–2025 är att skapa grund för ett ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbart Österbotten. En central utgångspunkt är målen för FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030. Landskapsstrategins mål stödjer också på ett bra sätt de nationella miljöskyddsmålen och miljöministeriets strategi, som syftar till en bra miljö och mångsidig natur, ett koldioxidneutralt samhälle med cirkulär ekonomi samt en hållbar stadsutveckling.

De sammantagna konsekvenserna av målen för landskapsstrategin är positiva. Eftersom utgångspunkten för strategin är att bygga upp en helhet som tar hänsyn till alla hållbarhetsaspekter, innehåller strategin mål eller åtgärder för att lindra de flesta identifierade negativa konsekvenser. De identifierade viktigaste konsekvenserna är överlag positiva. Under bedömningen identifierade vi mest negativa sociala konsekvenser. Vår tids största förändringsfenomen, såsom den gröna och digitala omställningen, förändrar vårt samhälle på många olika sätt, och de kostnader eller följder som förändringen orsakar fördelas inte jämnt mellan befolkningsgrupperna. Det gäller att ta vara på de möjligheter som förändringsfenomenen för med sig men samtidigt måste man ta hand om befolkningsgrupper som hamnar i en sämre ställning till följd av förändringen. I landskapsstrategin har vi strävat efter att analysera förändringsfenomenen ur olika synvinklar och bygga upp en målbild där bägge dessa aspekter har beaktats.

Uppföljning av miljökonsekvenser

Landskapsprogrammets miljökonsekvenser följs regelbundet i samband med uppföljningen och utvärderingen av landskapsprogrammet. De uppföljningsmätare som uppräknas i tabellerna 4–11 innehåller viktiga indikatorer med avseende på uppföljningen av både landskapsprogrammet och miljökonsekvenserna.

Landskapsstrategins beredningsprocess

Landskapsstrategin bereddes i en öppen och interaktiv process, där representanter för olika myndigheter, experter, näringslivet, forskarsamhället, frivilligorganisationer och andra aktörer kunde föra fram sina synpunkter. Beredningen startade med utarbetandet av ett program för deltagande och bedömning, som innehöll en beskrivning av arbetsprocessen och anvisningar om hur man kan påverka beredningen. I beredningen ingick också en miljökonsekvensbedömning i enlighet med SMB-lagen (200/2005).

Viktiga arbetsmoment i processen var att sammanställa underlag, göra intressenter och invånare delaktiga, bedöma konsekvenserna samt skriva miljörapporten och strategin. Arbetet styrdes i huvudsak av landskapsstyrelsen och landskapets samarbetsgrupp.

Intressenter hade möjlighet att påverka i beredningen genom enkäter, workshoppar och behandlingar på möten. Intressenterna hade också möjlighet att kommentera utkastet till landskapsstrategi i olika faser och ge ett officiellt utlåtande om utkastet.

Till stöd för beredningen av landskapsstrategin sammankallades ett medborgarforum, som ska föra fram invånarnas synpunkter på beredningen. Alla intresserade fick anmäla sig till medborgarforumet genom att fylla i en blankett på Österbottens förbunds webbplats eller genom att vända sig direkt till beredaren. Under beredningsprocessen hade medlemmarna i medborgarforumet möjlighet att svara på enkäter och delta i workshoppar. Vid insamlingen av invånarnas åsikter utnyttjade också Österbottens organisationsdelegation och de kommunala påverkansorganen.

Landskapsstrategin behandlades under olika faser av beredningsprocessen i landskapsstyrelsen och i landskapets samarbetsgrupp. Strategin bereddes till största delen under år 2021 och föreläggs landskapsfullmäktige för godkännande våren 2022. Ansvar för att programmet görs vilar på Österbottens förbund.

ARBETET I INTRESSENTGRUPPER

Enkäter och workshoppar som varit öppna för alla

Framtidsenkät, september 2020

Framtidsworkshop I, 4.12.2020

Enkät till kommunerna i Österbotten, december 2020 – januari 2021

Framtidsworkshop II, 2.2.2021

Visionsenkät, mars–april 2021

Strategiworkshop I, 13.4.2021

Strategiworkshop II, 28.5.2021

Begäran om kommentarer till utkast till utvecklingsmål, september–oktober 2021

Dokumentet framlagt och begäran om kommentarer, januari 2022

Mötesbehandlingar

Österbottens landskapsstyrelse 9.11.2020

Myndighetssamråd 7.12.2020

Österbottens jämställdhetsgrupp 7.12.2020

Bilaga 1

Kommun- och stadsdirektörernas möte 8.12.2020
Kommun- och stadsdirektörernas möte 5.2.2021
Österbottens näringslivsgrupp 18.2.2021
SOVA-arbetsgrupp 17.3.2021
Österbottens organisationsdelegation 23.3.2021
Kulturnämnden vid Österbottens förbund 25.2.2021
Landskapets samarbetsgrupp 12.3.2021
Styrgruppen för SONet Botnia 20.4.2021
Utbildningsdelegationens sektion för prognostisering 16.3.2021
Österbottens framtidsgrupp 22.4.2021
Österbottens framtidsgrupp 31.5.2021
Styrgruppen för NTM-centralen för Södra Österbotten 23.8.2021
Österbottens landskapsstyrelse 13.9.2021
Styrgruppen för NTM-centralen för Österbotten 27.9.2021
Kulturnämnden vid Österbottens förbund 30.9.2021
Österbottens jämställdhetsgrupp 4.10.2021
Landskapets samarbetsgrupp 27.10.2021
Österbottens landskapsstyrelse 13.12.2021

Målen i handlingsprogrammet Agenda 2030

De mål i handlingsprogrammet Agenda 2030 som är viktigast med tanke på regionutvecklingen i Österbotten är angivna nedan. Alla målen i handlingsprogrammet Agenda 2030 finns på <https://kestavakehitys.fi/sv/agenda20301>.

Mål 1. Att avskaffa all form av fattigdom överallt

1.2 Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner.

Mål 2. Att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk

2.4 Senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar produktiviteten och produktionen, som bidrar till att upprätthålla ekosystemen, som stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema väderförhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och som successivt förbättrar mark- och jordkvaliteten.

Mål 3. Att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar

3.4 Till 2030 genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar med en tredjedel samt främja psykisk hälsa och välbefinnande.

3.5 Stärka insatserna för att förebygga och behandla drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk.

3.6 Halvera antalet dödsfall och skador i trafikolyckor i världen.

Mål 4. Att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

4.1 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.

4.5 Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerställa lika tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.

Mål 5. Att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt

5.1 Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.

5.5 Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

Mål 6. Att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla

6.6 Skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen, däribland berg, skogar, våtmarker, floder, akviferer och sjöar.

Mål 7. Att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad

7.2 Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen.

7.3 Till 2030 fördubbla den globala förbättringstakten vad gäller energieffektivitet.

Mål 8. Att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

8.1 Upprätthålla ekonomisk tillväxt per capita i enlighet med nationella förhållanden och i synnerhet en BNP-tillväxt på minst 7 procent per år i de minst utvecklade länderna.

8.2 Uppnå högre ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk uppgradering och innovation, bland annat genom att fokusera på sektorer med högt förädlingsvärde och hög arbetsintensitet.

8.4 Fram till 2030 successivt förbättra den globala resurseffektiviteten i konsumtionen och produktionen samt sträva efter att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring, i enlighet med det tioåriga ramverket för hållbar konsumtion och produktion, med de utvecklade länderna i täten.

8.5 Senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

8.6 Väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.

Mål 9. Att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation

9.1 Bygga ut tillförlitlig, hållbar och motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet, inklusive regional och gränsöverskridande infrastruktur, för att stödja ekonomisk utveckling och människors välbefinnande, med fokus på ekonomiskt överkomlig och rättvis tillgång för alla.

9.2 Verka för en inkluderande och hållbar industrialisering. Till 2030 avsevärt öka industrins andel av sysselsättning och BNP, i enlighet med nationella förhållanden, och fördubbla denna andel i de minst utvecklade länderna.

9.4 Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser. Alla länder vidtar åtgärder i enlighet med sina respektive förutsättningar.

9.5 Förbättra den vetenskapliga forskningen och industrisektorernas tekniska kapacitet i alla länder, i synnerhet utvecklingsländerna, bland annat genom att till 2030 uppmuntra innovation och väsentligt öka det antal personer som arbetar med forskning och utveckling per 1 miljon människor liksom de offentliga och privata utgifterna för forskning och utveckling.

Mål 10. Att minska ojämlikheten inom och mellan länder

10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

Mål 11. Att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

11.2 Senast 2030 tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra trafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.

Mål 12. Att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster

12.2 Senast 2030 uppnå en hållbar förvaltning och ett effektivt nyttjande av naturresurser.

12.5 Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

Mål 13. Att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser

13.3 Förbättra utbildningen, medvetenheten och den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning.

Mål 14. Att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling

14.1 Förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen.

14.2 Förvalta och skydda marina och kustnära ekosystem på ett hållbart sätt för att undvika betydande negativa konsekvenser, bland annat genom att stärka deras motståndskraft, samt vidta åtgärder för att återställa dem i syfte att uppnå friska och produktiva hav.

Mål 15. Att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

15.1 Bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i sötvatten och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

15.2 Främja genomförandet av hållbart brukande av alla typer av skogar, stoppa avskogningen, återställa utarmade skogar och kraftigt öka nybeskogningen och återbeskogningen i hela världen.

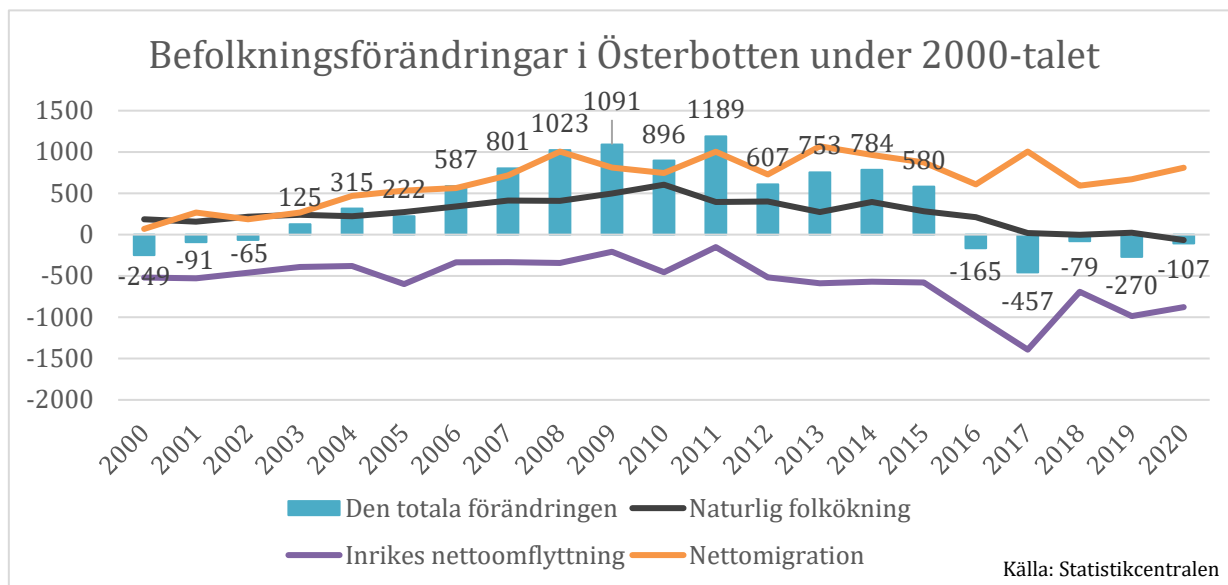
15.5 Vidta omedelbara och betydande åtgärder för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

Läges- och utvecklingsbild för Österbotten

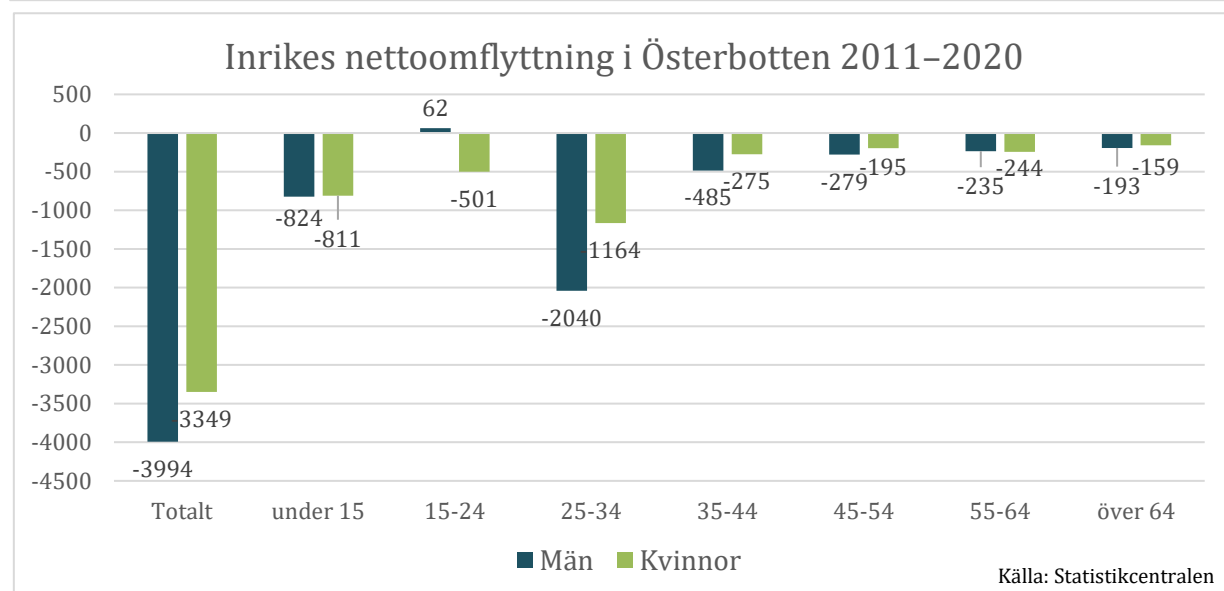
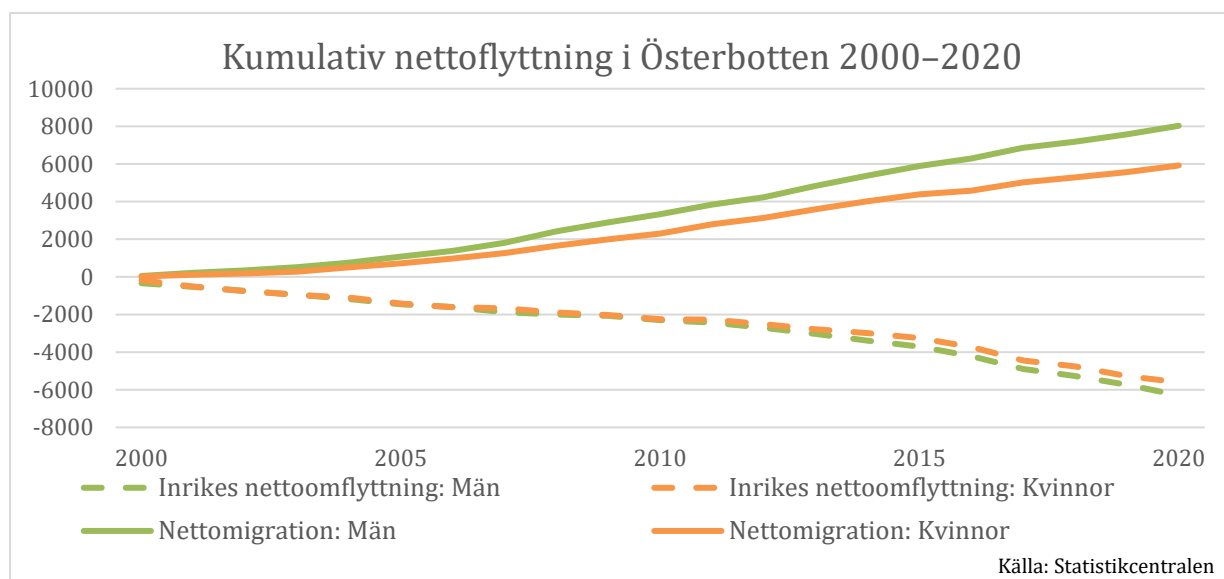
BEFOLKNING

Österbotten är ett landskap med 176 000 invånare vid Finlands västkust. Här finns två starka stadsregioner kring Vasa och Jakobstad. I södra delen av landskapet är de viktigaste centren Kristinestad, Kaskö och Närpes. De attraktiva regioncentren omges av livskraftiga byar och det finns inte mycket glesbygd. Trots att bosättningen så småningom har koncentrerats allt mer till städerna och tätorterna på landsbygden, och bystrukturen därför har blivit glesare, kan landsbygden i Österbotten fortsättningsvis anses vara synnerligen livskraftig.

Befolkningsökningen i Österbotten har under 2000-talet varit snabb i synnerhet i Vasa- och Jakobstadsregionerna. Efter år 2016 har befolkningsutvecklingen dock vänt i en svagt nedåtgående trend. Den naturliga befolkningsökningen har sjunkit till noll och inflyttningsöverskottet har blivit ett inflyttningsunderskott. I flyttningen inom landet förlorar landskapet kontinuerligt invånare till centra i södra Finland. Ett särdrag för landskapet är dessutom flyttrörelsen till Sverige, som har ökat under de senaste åren. Inflyttningsunderskottet bland personer i arbetsför ålder försämrar tillgången på kompetent arbetskraft och försvagar därmed tillväxtförutsättningarna för företagen.

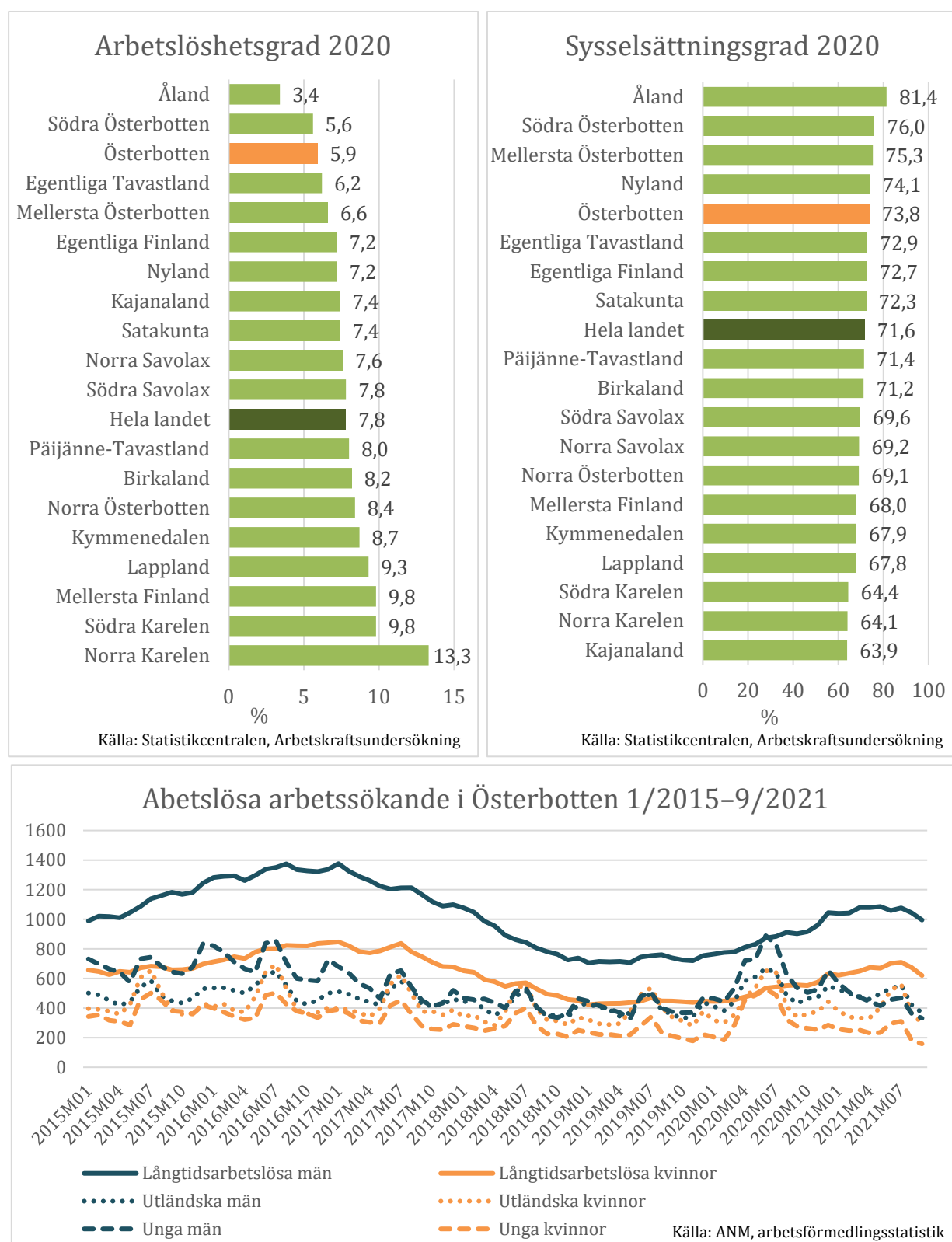

I flyttningen inom landet förlorar Österbotten något fler män än kvinnor i så gott som alla åldersgrupper. När det gäller den internationella migrationen utökar männen däremot folkmängden i Österbotten betydligt mer än kvinnorna.

Ett särdrag i Österbottens befolkningsstruktur är förutom den jämnstarka tvåspråkigheten också flerspråkigheten. Andelen personer som har ett främmande språk som modersmål är över 6 procent. Flerspråkigheten är en styrka, som för sin del ger de internationella företagen i landskapet konkurrensfördelar. En stor del av invandrarna har kommit för att arbeta eller av familjescäl. Arbetsrelaterad invandring är livsviktigt för företagen i hela landskapet. Till exempel i Närpes har andelen invånare med utländsk bakgrund redan ökat till 18 procent. Betydelsen av arbetsrelaterad invandring ökar hela tiden framöver, då antalet personer i arbetsför ålder minskar i Finland och konkurrensen om kompetent arbetskraft ökar.

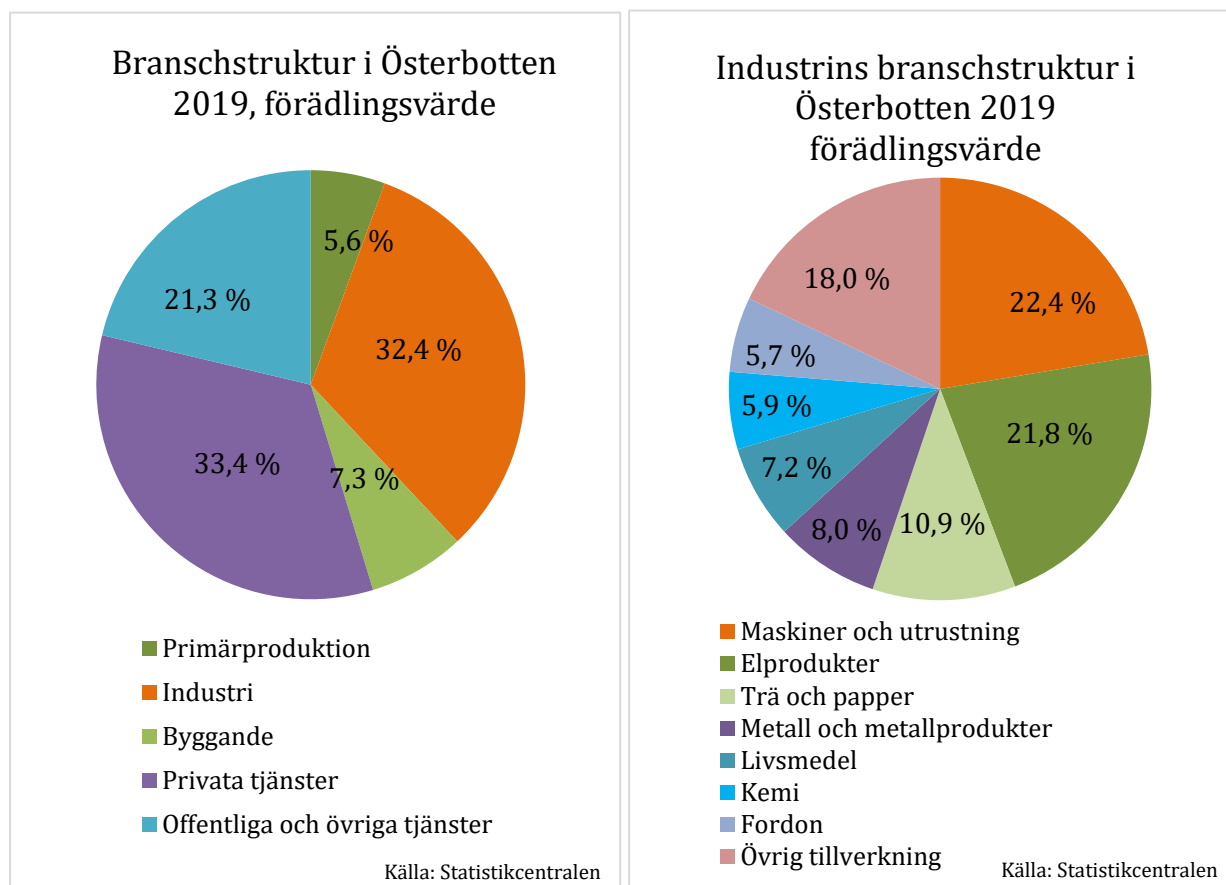
Invånarna i Österbotten mår relativt bra när det gäller välbefinnande och hälsa. Andelen personer som upplever en god livskvalitet är något högre än i hela landet i genomsnitt. En av de viktigaste faktorerna som främjar befolkningens välmående och förebygger utslagning är arbete. Österbotten har under en längre tid haft en hög sysselsättning och låg arbetslöshet jämfört med landet i övrigt. Långtidsarbetslösheten håller dock på att öka. Bland både långtidsarbetslösa och unga arbetslösa återfinns betydligt fler män än kvinnor.

Befolkningen i Österbotten är socialt aktiv. Andelen människor som är aktiva i någon klubb, organisation, förening, hobbygrupp eller en andlig gemenskap är klart högre än i hela landet i genomsnitt. Det här tar sig uttryck i ett dynamiskt förenings- och kulturliv. Gemensam verksamhet skapar nätverk och förtroende, alltså socialt kapital, som räknas till en av Österbottens centrala styrkor.

NÄRINGSLIVET OCH KOMPETENSEN

Näringslivet i Österbotten är samtidigt både diversifierat (mångsidigt) och mycket specialiserat. Jämfört med näringsstrukturen i hela landet är produktionen fokuserad på i synnerhet industri och primärproduktion. I en jämförelse mellan landskapen är industrins andel av värdeökningen klart störst i Österbotten medan de privata tjänsternas andel är lägst. Arbetsplatsstrukturen inom industrin domineras av energiteknologiklustrets viktigaste näringsgrenar (maskiner och apparater, elapparatur och basmetall), inom vilka ungefär hälften av regionens industrianställda arbetar. Andra stora industriarbetsgivare är skogsindustrin, livsmedelsindustrin, den kemiska industrin samt tillverkningen av fordon. Dessutom håller ett viktigt batteriindustrikluster på att växa fram i Vasaregionen.

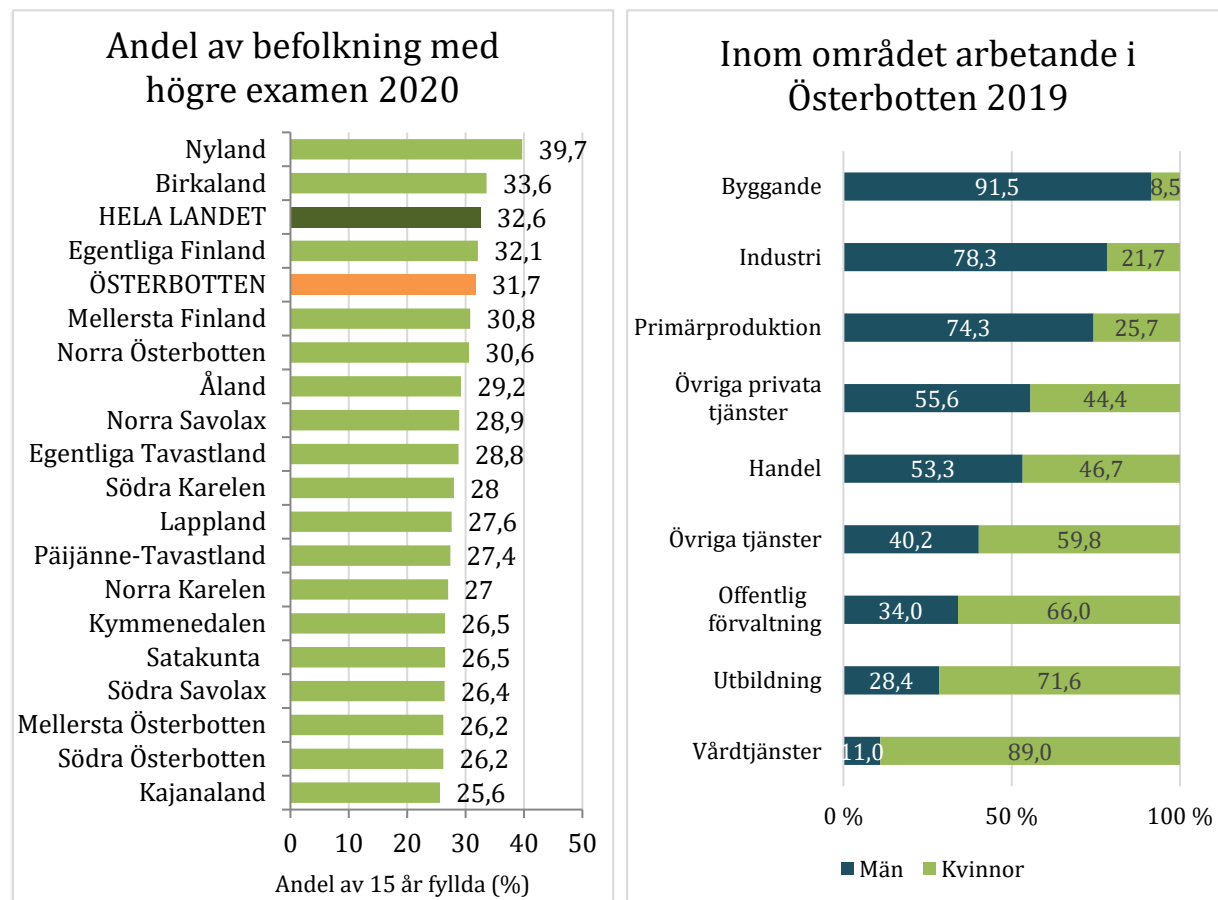
Den österbottniska industrin har en stor betydelse för hela landets välfärd. I landskapet verkar många internationella storföretag med hela världen som marknadsområde. Exportens andel av industrins omsättning varierar mellan 70 och 80 procent. Produktionen grundar sig på hög teknologi och kompetens, och industriproduktionens förädlingsvärde är högst per invånare i en jämförelse mellan landskapen.

Liksom industrins andel är också primärproduktionens andel klart högre i Österbotten än i hela landet i genomsnitt. Alla produktionsinriktningar inom jordbruket finns representerade i landskapet, men speciellt viktiga är mjölkproduktion, pälsdjursuppfödning, växthusodling och potatisodling. Stora investeringar har gjorts i dessa produktionsnärings under de senaste åren. Största delen av pälsdjursfarmerna i landet finns i Österbotten och ungefär tusen personer arbetar direkt inom näringen.

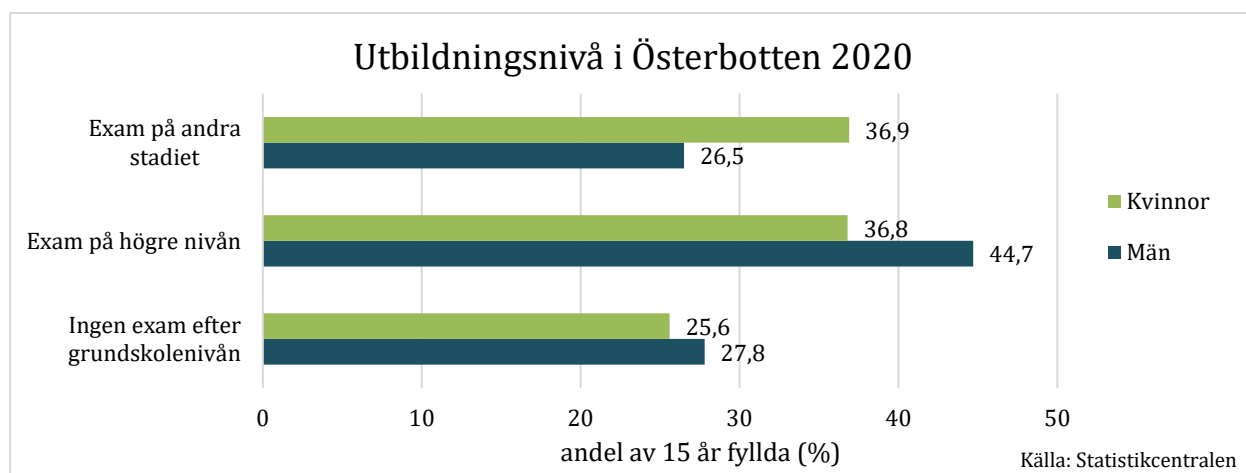
Den österbottniska landsbygden är fortfarande mycket livskraftig och näringslivet på landsbygden har två spjutspetsar: vid sidan av mångsidiga gårdsbruksenheter finns specialiserade mikrokuster. Nya möjligheter för affärsverksamhet på landsbygden finns bl.a. inom livsmedelsbranschen, välfärdsbranschen och kreativa branscher. Livsmedelsbranschen kan utnyttja trenderna för ekologiska livsmedel och närproducerat. Inom välfärdsbranschen finns det tack vare att befolkningen blir allt äldre ett behov av nya förebyggande och rehabiliterande välfärdstjänster vilka förknippas med natur och landsbygdsmiljö. Affärsverksamhet inom kreativa branscher har goda utvecklingsmöjligheter också på landsbygden, där det finns tillväxtpotential inom t.ex. musik- och mediebranscherna.

En nyckelresurs för ett livskraftigt näringsliv är kompetent arbetskraft. Ur den här synvinkeln är det en styrka för landskapet att de sju högskoleenheterna i landskapet erbjuder mångsidiga utbildningsmöjligheter och lockar unga till landskapet. Andelen högskoleutbildade är bland de högsta i en jämförelse mellan landskapen. Kvinnornas utbildningsnivå är klart högre än männens, liksom i Finland generellt.

Österbotten har brist på utbildningsplatser och arbetstagare särskilt inom den tekniska branschen och social- och hälsovårdsbranschen. Inom dessa områden är utbildningen och arbetslivet också kraftigt differentierade enligt kön. Av de industrianställda är 78 % män och inom social- och hälsovården är 89 % av de anställda kvinnor. Över 40 % av österbottningarna arbetar inom dessa sektorer, vilket har lett till att arbetsmarknaden i Österbotten är ytterst segregerad.

Källa: Statistikcentralen

TRAFIKSYSTEMET

Det relativt täckande trafiknätet kan ses som en av landskapets framgångsfaktorer. Landskapets läge gällande trafikförbindelser och möjligheterna att utnyttja olika transportmedel skapar goda förutsättningar för näringslivet. Tack vare hamnarna och de två flygplatserna har landskapet tillsvidare goda förbindelser till utlandet. När det gäller datakommunikation ligger Österbotten bland de främsta i landet, då 76 procent av hushållen har tillgång till en snabb fast bredbandsförbindelse (minst 100 Mbit/s).

Trafikförbindelserna i landskapet har dock också sina svaga punkter. Gällande landsvägstrafiken är det viktigt att påskynda förbättringen av landskapets huvudleder (rv 3 och rv 8) så att de motsvarar dagens krav och behov. En betydande utmaning utgör också det lägre vägnätet, som blivit sämre i synnerhet på landsbygden. På det lägre vägnätet är det angeläget att säkra farbarheten på de vägar som är viktigast för näringslivet och de som trafikeras dagligen.

När det gäller spårtrafiken är huvudbanans otillräckliga kapacitet ett problem i synnerhet på banavsnittet Seinäjoki–Tammerfors. Vasabanan och andra bansträckningar bör få fler mötesplatser för tågen och med trafikarrangemang minska plankorsningarnas antal samt förbättra deras säkerhet med bommar eller ljussignaler. Ett betydande problem lokalt är att Vasa hamnbana går genom stadens centrum. Problemet med Seinäjoki–Kasköbanan är att järnvägen är i dåligt skick och plankorsningarna många. Järnvägens skick är en mycket kritisk faktor för näringslivet i Sydösterbotten och utmed hela banan, så en grundlig förbättring behövs omedelbart.

Sjötransporterna och hamnarna är mycket viktiga för landskapet. I Österbotten finns det fyra djuphamnar: i Jakobstad, Vasa, Kaskö och Kristinestad. Reguljär färjetrafik går mellan Vasa och Umeå. De senaste åren har det investerats mycket i hamnarnas infrastruktur och teknik. En utmaning är att farledsdjupet in till hamnarna i Vasa och Kaskö är otillräckligt. Den naturliga farleden in till Björnön i Kristinestad är 12 meter djup och kan med rätt små åtgärder fördjupas till 14 meter. Också järnvägs- och vägförbindelserna till hamnarna samt hamnfunktionernas servicenivå behöver förbättras. Bättre förbindelser ökar det exportdrivna landskapets konkurrenskraft och ger bättre kostnadseffektivitet. Goda förbindelser till hamnarna gör det möjligt att öka utrikeshandeln och den transitotrafik som går via Österbotten. För landskapet är det synnerligen viktigt att utveckla båt- och trafikförbindelsen mellan Vasa och Umeå, som i bästa fall sträcker sig genom Norge till Atlanten och i och med spårtrafiken till Ryssland och ända till Kina.

LIVSMILJÖN

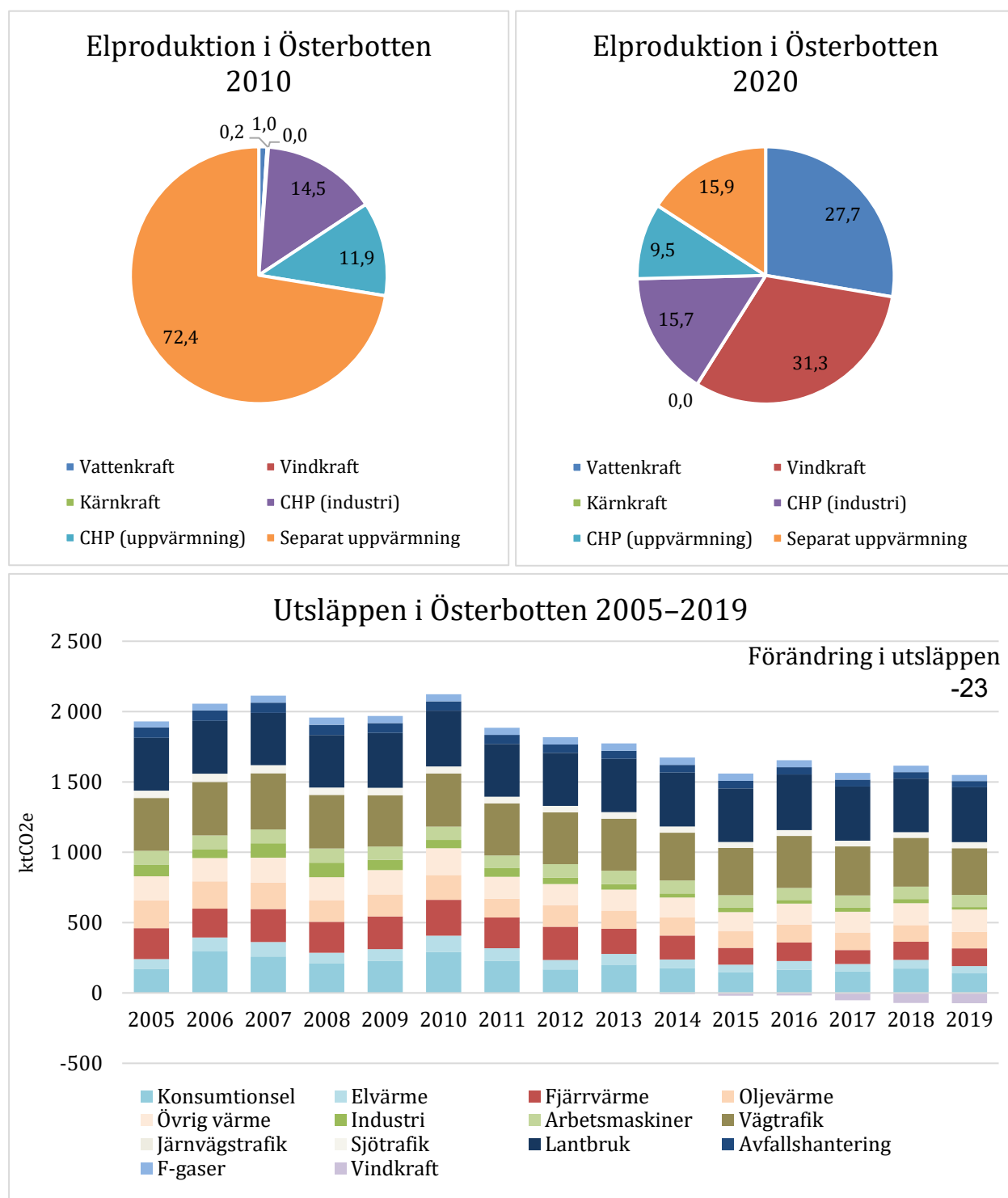
Till styrkorna i Österbotten hör den trivsamma och trygga livsmiljön och det förmånliga boendet. Korta restider från hemmet till arbete och service är verklighet för de flesta österbottningar. Naturen i Österbotten är ren och en mångsidig källa till rekreation.

Naturen är mångfaldig och dess mest representativa delar har tagits med i riksomfattande skyddsprogram som godkänts av statsrådet. I synnerhet skärgården har avsevärda naturvärden både nationellt och internationellt sett. De rikliga lokala fiskstammarna som är beroende av en natur i gott tillstånd gör det möjligt att idka såväl yrkes- som fritidsfiske. Det rika kulturarvet och kulturmiljöerna med sina trähusstäder samt den unika skärgården med världsarvsområdet är styrkor som underlättar utvecklandet av turismen. Det nationellt och internationellt viktiga naturområdet Kvarkens skärgård utsågs av UNESCO till ett världsarvsområde år 2006 tillsammans med Höga kusten i Sverige.

Naturens mångfald och vattnen i Österbotten är utsatta för stora risker. Många kustbiotoper har klassificerats som hotade. Muddring och utdikning minskar kustnaturens mångfald och naturens ekosystemtjänster. Det innebär en risk också för de funktioner som är beroende av ekosystemtjänster, som yrkes- och fritidsfisket. Trots mål och åtgärder är statusen för en betydande del av landskapets ytvatten fortfarande nöjaktig, försvarlig el-lersvag. I Österbotten finns det mycket s.k. sura sulfatjordar, ur vilka surhet och metaller urlakas i vattendragen och orsakar omfattande skador. Många älvar och deras deltaområden är skadade, vilket påverkar t.ex. fiskerihushållningen. De återkommande översvämningarna orsakar stor materiell skada. Riskerna för översvämningar ökar ytterligare i och med klimatförändringen.

Växthusgasutsläppen minskade på 2010-talet med 37 % i Österbotten, då de i hela landet minskade med 34 %. Mest minskade utsläppen inom energiproduktion och industri.

Energiproduktionen i Österbotten har under de senaste åren i allt större utsträckning övergått till att använda förnybara och lokala energikällor. Kol- och oljekraftverken i Kristinestad har lagts ned och kraftverken i Vasa och Jakobstad använder allt mer biobränslen medan andelen kol minskar. Vindkraftens andel av elproduktionen har ökat snabbt och år 2020 utgjorde vindkraften redan 31,3 % av elproduktionen. Nya vindkraftsparker kommer att öppnas under de närmaste åren. Vindkraftens potential inom elproduktionen är stor tack vare att här finns de gynnsammaste vindförhållandena i Finland och ett heltäckande högspänningsnät. I landskapet finns det dessutom några stora anläggningar som använder biomassa eller biobränsle i sin elproduktion samt anläggningar som använder bioavfall och/eller slam för att producera biogas, trafikbiogas och fjärrvärme.

Spetsåtgärder i Österbottens trafiksystemplan 2050

UTVECKLING AV KASIKÄYTÄVÄ (E8 -KORRIDOREN)

- Projektering av exportkustens utvecklingskorridor samt partnerskapssamarbete för markanvändning, boende och trafik
- Rv8 Björneborg–Uleåborg, utredning om vägförbindelserna
- Förverkligande av trafikinfrastrukturåtgärder som batteriindustrin förutsätter
- Vt8 Älyväylä -projektet

UTVECKLING AV HAMNFÖRBINDELSERNA OCH -SAMARBETET

- Breddning och fördjupning av farlederna i Kaskö och Vasa
- Förbättring av väg- och spårförbindelserna till hamnarna (elektrifiering av järnvägarna till hamnarna i Kaskö och Vasa, förbättring av stamvägarna 67 och 68, förverkligande av Vasa hamnväg)
- Hamnarnas samarbetsprojekt för digitalisering

STÄRKANDE AV FLYGTRAFIKENS KONKURRENSKRAFT

- Förbindelser från flygplatserna i landskapet till internationella hubbar för att säkra exportföretagens konkurrenskraft
- Anslutningsleder på flygplatsernas influensområden (inkl. Seinäjoki)
- Främjande av förutsättningarna för elflyg

UTVECKLING AV FÖRBINDELSERNA TILL TILLVÄXTCENTRA

- Utvecklingsåtgärder för huvudbanan, dess trafik och anslutningsförbindelser
- Åtgärder på utvecklingskorridoren Vasa-Seinäjoki-Jyväskylä (banan och rv18)
- Utvecklingsåtgärder på Rv3 vägförbindelsen Tammerfors-Vasa
- Utveckling av informations-, biljett- och betalningssystemen för resekedjor

En noggrannare åtgärdestabell presenteras i Österbottens trafiksystemplan, som finns tillgänglig på adressen <https://www.obotnia.fi/omradesplanering/trafik>.

De viktigaste konsekvenserna är med fet stil i tabellen.

Prioritering 1. Resurssmart samhälle

Att bygga ett hållbart energisystem

Att övergå till cirkulär ekonomi

Att bygga en samhällsstruktur och ett trafiksystem som är hållbara

Att skapa klimatsmarta innovationer och affärsmodeller

Att främja en klimatsmart primärproduktion

Att stoppa utarmningen av naturen och förbättra vattenstatusen

Ekologiska konsekvenser Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Ekonomiska konsekvenser	Sociala och kulturella konsekvenser och konsekvenser för jämställdheten
Positiva konsekvenser: + Ökad användning av förnybar energi och energieffektivitet minskar koldioxidutsläppen och gör landskapets energisystem ännu hållbarare. + Den minimering av avfall och spill samt den återanvändning och återvinning som hänför sig till cirkulär ekonomi minskar belastningen på miljön och användningen av jungfruliga råvaror. + Effektivare utnyttjande av lantbrukets biomassor minskar näringsbelastningen på vattendragen, vilket främjar en förbättring av vattenstatusen. + En enhetlig grönområdesstruktur inne i samhällena kan stärka den biologiska mångfalden, vilket ökar den ekologiska resiliensen. + Koldioxidsnåla, moderna trafiklösningar minskar utsläppen av växthusgaser. + Att naturens mångfald beaktas i all verksamhet och att den ekologiska vattenstatusen förbättras leder till tryggande av fungerande ekosystem. + En enhetlig samhällsstruktur och bättre koordinering av markanvändning och trafik kan	Positiva konsekvenser: + FoUI-investeringar och innovationer i anslutning till utvecklandet av systemlösningar för förnybarenergi och cirkulär ekonomi skapar en grund för ny företagsverksamhet, tillväxt och internationalisering. + Bättre energieffektivitet minskar kostnaderna och förbättrar verksamhetens ekonomiska lönsamhet. + Nya vindkraftsområden ger inkomster till kommuner och markägare samt arbetstillfällen särskilt under byggnadsskedet. + Återanvändning och återvinning av bioavfall i anslutning till bioekonomilösningar förbättrar lantbrukets ekonomiska lönsamhet och landsbygdens utveckling. + Dämpningen av och anpassningen till klimatförändringen effektiviserar beredskapen och minskar därmed kostnaderna till följd av t.ex. extrema väderfenomen. + Att naturens mångfald beaktas i all verksamhet och att den ekologiska vattenstatusen förbättras leder till tryggande av ekosystemtjänster. + Inom cirkulär ekonomi stannar det värde som är bundet i material länge kvar i samhället, så den ekonomiska tillväxten är mindre beroende av naturresurser.	Positiva konsekvenser: + En hållbar samhällsstruktur är jämlik. + Utvecklandet av grönområden ökar invånarnas trivsel och välmående. + Samordnad markanvändning och trafik förbättrar servicens tillgänglighet och tillgången på service. + Klimatåtgärder ökar invånarnas känsla av trygghet och förtroende för den offentliga förvaltningen. + Vissa vindkraftsbolag ger "bygdepeng" för utvecklingen av byn. + En enhetlig grönområdesstruktur ökar tillgängligheten till rekreationsområden. + Att naturens mångfald beaktas i all verksamhet leder till mer upplevelserika grönområden. + En hållbar användning av grundvattnet garanterar att rent grundvatten räcker till som dricksvatten för alla. Negativa konsekvenser: - De socioekonomiska konsekvenserna av lösandet av den ekologiska hållbarhetskrisen

Bilaga 5 Landskapsprogrammets miljökonsekvenser

leda till mindre behov av att förflytta sig → mindre utsläpp. + En hållbar grundvattenanvändning leder till återvinning av grävatten → grundvattennivån tryggs. + Ekologisk dagvattenhantering kan bidra till att trygga den biologiska mångfalden på land och till havs. Negativa konsekvenser: - En utökad vindkraftsproduktion (vindkraftsområden och kraftöverföringen) har negativa ekologiska konsekvenser i form av splittring av enhetliga skogsområden och avbrutna ekologiska förbindelser. - Produktion och lagring av energi kräver områden. - Vattenkraften försämrar vattendragens status, t.ex. hindrar fiskens vandring. - Tillverkning av komponenter och anskaffningen av råvaror för förnybara energilösningar sker inte alltid på ett ekologiskt eller socialt hållbart sätt. - Industriinvesteringar kan ha negativa miljökonsekvenser i form av bl.a. olika utsläpp, ökad trafik och bullerolägenheter.	+ Simulering, testning och pilotering av nya energilösningar sysselsätter landskapets forskningsinstitut och läroanstalter och ökar landskapets kompetensreserv. + En hållbarare samhällsstruktur är per definition också ekonomiskt hållbar (tillgänglighet till arbetsplatser, service och fritidsaktiviteter, anpassning till klimatutmaningarna). + Utveckling av transportsystemet förbättrar företagets verksamhetsförutsättningar och inverkar positivt på deras ekonomiska resultat. + En förutsättning för internationella investeringar är att hållbara energilösningar oftare än förr utnyttjas effektivt. + Projekt som främjar biologisk mångfald och hållbar användning av naturresurser ökar Österbottens dragningskraft inte bara som ett trivsamt landskap att bo och turista i utan också som ett konkurrenskraftigt område för företagsetableringar. Negativa konsekvenser: - Dämpningen av klimatförändringen och åtgärder som främjar biologisk mångfald orsakar kostnader på kort sikt, som inte fördelas jämnt. - Kraftöverföring och vägarna har negativa konsekvenser för skogs- och jordbruket. - Vattenkraft har negativa konsekvenser för fiskerinäringen. - Hållbar användning av grundvattnet orsakar stora investeringar för vattenproducenterna. - Ett bättre översvämningsskydd leder till kostnader för samhället och den enskilda individen som bor eller verkar i översvämningss känsliga områden.	fördelas inte jämnt, vilket kan försämra invånarnas förtroende för ett rättvist samhälle. - Vindkraftverken har miljöestetiska konsekvenser och en del av invånarna upplever ljudet från vindkraften som störande. - Vindkraftsparker placeras ofta på tysta och mörka områden samt områden som används för rekreation.
--	--	--

Prioritering 2. Digitalisering ger tillväxt

Att ta i bruk digitala lösningar och ny teknik i företag
 Att utveckla brukarvänliga digitala tjänster och ta dem i bruk inom olika sektorer
 Att utveckla och ta i bruk lösningar för smart trafik
 Att bygga snabba nätförbindelser som omfattar hela landskapet
 Att stärka cybersäkerheten

Ekologiska konsekvenser Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Ekonomiska konsekvenser	Sociala och kulturella konsekvenser och konsekvenser för jämställdheten
Positiva konsekvenser: + Ny teknik och digitala lösningar utvecklar energieffektiviteten hos företagens processer. + Lösningar för smart trafik gör trafiken mer miljövänlig samt förbättrar smidigheten och säkerheten i trafiken. Negativa konsekvenser: - Digitaliseringen kan öka elförbrukningen och belasta elnätet. - Elproduktion och ellagringsområden kräver utrymme.	Positiva konsekvenser: + De nya affärsmöjligheter som digitaliseringen öppnar och snabba telekommunikationsförbindelser tillför landskapet nya arbetsplatser, produkt- och tjänsteinnovationer samt ekonomisk tillväxt. + Företagens högre automatiseringsgrad och utvecklandet av avancerade produktionsmetoder förbättrar deras ekonomiska lönsamhet. + Det är möjligt att utveckla ett effektivt utnyttjande av artificiell intelligens och stordata till en betydande konkurrensfördel på marknaden. Negativa konsekvenser: - Digitalisering och automatisering kan undantränga användningen av mänsklig arbetskraft t.ex. i industrins rutinuppgifter. - Hot i anslutning till cybersäkerheten kan ha betydande ekonomiska konsekvenser. - Digitaliseringen och användningen av el som trafikenergi ökar behovet av att utöka elproduktionen, förbättra överföringsnäten samt lagra el, vilket höjer konsumentpriserna på el.	Positiva konsekvenser: + Tillgången på olika tjänster och servicens tillgänglighet kan utvecklas genom att utnyttja digitala lösningar. + Utveckling av lösningar för plattforms- och delningsekonomi möjliggör ett mångsidigare serviceutbud och förbättrar tillgången på service och servicens tillgänglighet. + Människornas möjligheter att upprätthålla sociala relationer kan främjas med hjälp av digitala lösningar. Negativa konsekvenser: - Digital marginalisering är ett verkligt hot när digitaliseringen framskrider snabbt inom olika samhällssektorer. - Det fysiska umgänget mellan människor minskar när distanslösningar blir vanligare.

Prioritering 3. Tillräckligt med kompetent arbetskraft		
Att öka utbudet av arbetskraft Att höja arbetskraftens kompetens		
Ekologiska konsekvenser Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Ekonomiska konsekvenser	Sociala och kulturella konsekvenser och konsekvenser för jämställdheten
Positiva konsekvenser: + Batteriklustret i Vasa innebär ett betydande antal nya invånare i området, om det förverkligas. Detta har betydande konsekvenser för samhällsstrukturen, som är positiva, om samhällsstrukturen och mobiliteten utvecklas på ett hållbart sätt. + Arbetsrelaterad invandring ger centra och byar nya invånare. + När distansarbete blir vanligare minskar trafikutsläppen. + Högre utbildningsnivå kan främja miljömedvetenheten och minska effekterna av desinformation i anslutning till klimatförändringen. Negativa konsekvenser: - Det boende på flera orter som möjliggörs genom distansarbete kan splittra samhällsstrukturen, öka trafiken och därigenom utsläppen.	Positiva konsekvenser: + Ökat antal sysselsatta ökar skatteinkomsterna. + Sysselsättningen ökar hushållens disponibla inkomster. + Kontinuerligt lärande och nya slags studiemöjligheter förbättrar arbetskraftens produktivitet och därmed den ekonomiska tillväxten. Negativa konsekvenser: - Ett bredare utbildningsutbud ökar kostnaderna för de offentliga finanserna på kort sikt. För att besparingar ska uppstå på lång sikt måste arbetet vara verkningsfullt.	Positiva konsekvenser: + Kontinuerligt lärande och nya slags studiemöjligheter, t.ex. flerformsstudier, förbättrar utbildningens tillgänglighet och invånarnas jämställdhet. + Deltagande i utbildning och på arbetsmarknaden ökar välmåendet. + Bättre extern och intern tillgänglighet främjar likabehandlingen av invånare som bor i landskapets olika delar. Negativa konsekvenser: - Kravet på kontinuerligt lärande kan förorsaka marginalisering och ångest. - Bland dem som flyttat till landskapet från andra ställen kan sociala problem uppstå, om integrerings- och etableringstjänsterna inte fungerar tillräckligt bra.

Prioritering 4. Alla ska med

Att förebygga välfärds- och hälsoskillnader

Att stärka invånarnas jämlikhet och delaktighet

Att stärka gemenskapen och den ömsesidiga förståelsen mellan befolkningsgrupper

Ekologiska konsekvenser Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Ekonomiska konsekvenser	Sociala och kulturella konsekvenser och konsekvenser för jämställdheten
Positiva konsekvenser: + Invånare som mår bra har resurser att sköta om sin miljö. + Ökad användning av kollektivtrafik och alternativa trafikformer minskar behovet av privatbilism och utsläppen. + Mer distansservice minskar det fysiska mobilitetsbehovet. Negativa konsekvenser: - Mindre närservice ökar det fysiska mobilitetsbehovet.	Positiva konsekvenser: + Förebyggande arbete och förbättring av situationen för dem som befinner sig i en utsatt situation minskar samhällets kostnader på lång sikt och höjer sysselsättningsgraden och därmed skatteinkomsterna. + Starkare upplevelser av delaktighet förbättrar invånarnas engagemang och håller dem kvar, vilket främjar tillgången på arbetskraft och därmed ekonomisk tillväxt och en gynnsam utveckling av skatteinkomsterna. + Utvecklingen av brukarvänlig service förbättrar kvaliteten på servicen och dess verkningsfullhet. + Distansservice minskar mobilitetskostnaderna. + Ökade inkomster från kollektivtrafiken kan möjliggöra flera turer, nya rutter samt bättre service med samma investeringar. Negativa konsekvenser: - Förebyggande arbete för att främja delaktighet och jämlikhet ökar de offentliga kostnaderna på kort sikt. För att åstadkomma besparingar på lång sikt måste arbetet vara verkningsfullt.	Positiva konsekvenser: + Invånarnas välmående, delaktighet och trivsel förbättras. + Ojämligheten mellan invånarna minskar. + Utvecklingen av det offentliga servicenätet främjar förutsättningarna för ett gott liv i hela landskapet. + Utvecklingen av kulturtjänsterna och verksamheten med kulturemisser och integreringen av dem med välfärdstjänsterna främjar invånarnas upplevda välmående och hälsa och minskar därmed behovet av "tunga" social- och hälsovårdstjänster, vilket också medför ekonomiska besparingar. + Stärkt gemenskap och ömsesidig förståelse mellan olika befolkningsgrupper minskar konflikter och motsättningar mellan befolkningsgrupperna. Negativa konsekvenser: - Utökningen av nättjänsterna inom offentlig service försätter invånarna i ojämlik ställning, om det inte ses till att de har tillräcklig digital kompetens och får tillräckligt digitalt stöd, om nättjänsterna är svåra att använda och det inte finns behövlig personlig service tillgänglig. - Ineffektiv aktivering och delaktighet som inte leder till resultat kan leda till ökad frustration och asocialt beteende.